

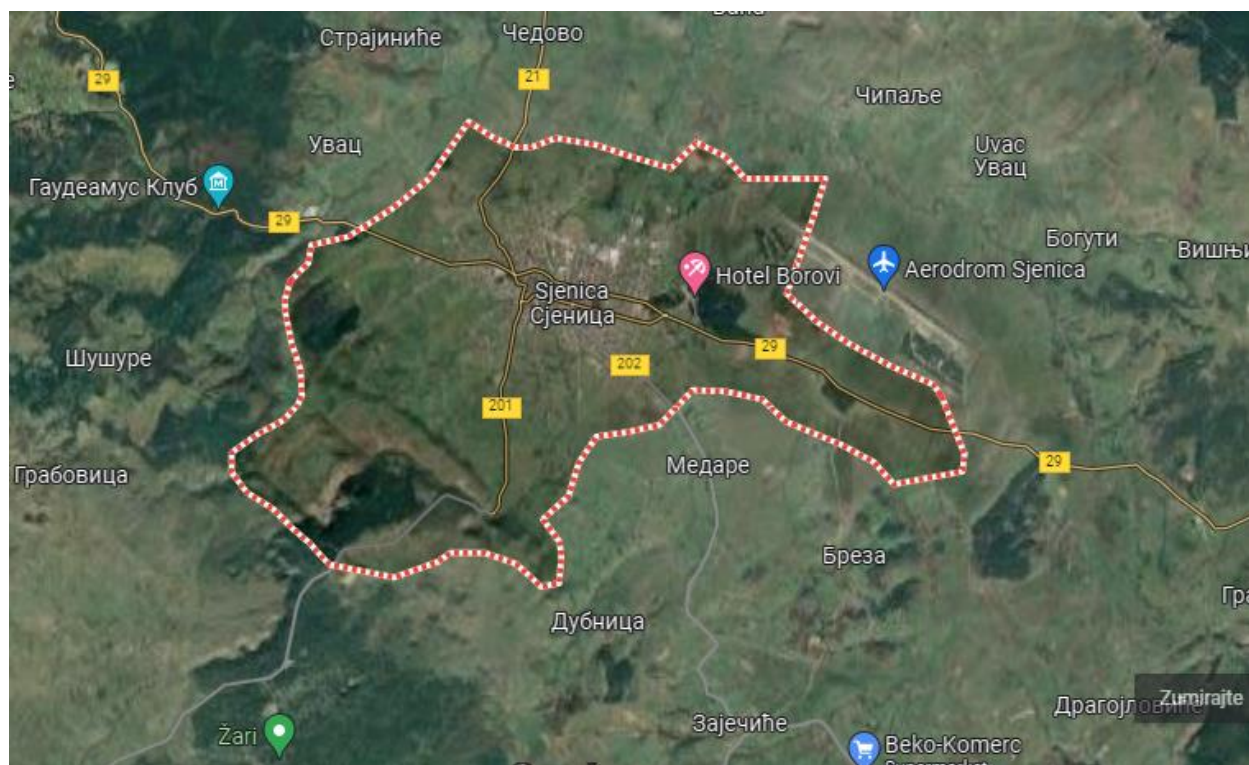
DEMOGRAFSKO GENETIČKO PORIJEKLO STANOVNIŠTVA OPŠTINE SJENICA

SJENICA

Sjenica se nalazi u jugo-zapadnom dijelu Srbije, na nadmorskoj visini 1000-1030m, u sjeničkoj kotlini na desnoj strani rijeke Uvac i obalama riječice Grabovice i predstavlja sjedište poznatog stočarskog kraja Peštarske visoravni. Sjenica je sjedište po površini jedna od najvećih općina u Sandžaku. Nalazi se na poprečnom putu Raška-Novi Pazar-Sjenica-Nova Varoš koji spaja Ibarsku magistralu sa Zlatiborskom magistralom pa ima dobre saobraćajne veze sa Prijepoljem, Novim Pazarom, Ivanjicom i Novom Varoš.

Dobila je naziv po obilju trave-sijena, koja je u okolini Sjenice kosi i po tri puta godišnje, Sjenica na staroslavenskom znači "Zemlja sijena".

Čitavo područje Sjeničko-peštarske visoravni je planinskog karaktera. Morfologija Sjeničko-peštarske visoravni sa svojim planinama i rijekama, vodopadima i slapovima, pećinama i jamama, klisurama i kanjonima, vrelima i ponornicama, vrtacama, škrapama, uvalama, poljima, močvarama i jezerima, šumama i pašnjacima predstavlja svu ljepotu i raznolikost ovog kraja. U okolini Sjenice nalaze se planine: Jadovnik (1734m), Zlatar (1627m), Ozren (1680m), Giljeva (1617m), Žilidar (1616m), Javor (1520m) i Golija (1833m). Ima dosta smučarskih terena, a na Radišića brdu, igraden je moderan ski-lift.

Slika 1: Sjenica, orto foro snimak

Historija

Sjenica je stara naseobina, prvi put se spominje 1253. godine kao mjesto na dubrovačkom putu, gdje su pristajali i plaćali carinu dubrovački trgovci. Vijekovima se u Sjenici trgovalo stokom i stočnim proizvodima. U osmansko doba Sjenica je bila dobro utvrđena kasaba i

značajna trgovačka i karavanska stanica. Osmanlije su, na uzvišenom dijelu podigli utvrđenje Grad koje je kasnije porušeno. U blizini utvrđenja bila je čaršija sa dućanima i kućama od brvana i dasaka. U 16. i 17. stoljeću Sjenica se spominje kao stanica na trgovačkom putu Dubrovnik-Noví Pazar.

Zbog svog strateškog, vojnog i političkog značaja u 19. stoljeću Sjenica se od samog početka ovog stoljeća smatra važnom stratezijskom tačkom, pa su prema njoj bile usmjeravane vojne operacije i u I srpskom ustanku kojima je rukovodio Karađorđe. Po jednom zapisu iz 1809. godine " Karađorđe osvoji Sjenicu, poruši grad i izгна Turke" (K.Kostić, Naši gradovi na jugu, Beograd 1922, str. 64-65). Sjenica im je bila usputna stanica na putu k Novom Pazaru i Rogozni. Karađorđe je potom obustavio ratovanje u Sandžaku i povukao se u Šumadiju.

Uskoro je uslijedio novi talas nemira u ovom kraju, vezan za pokret otpora radikalnim reformama Sultana Mahmuda II (1809-1839). Ukidanje janičara i zavođenje regularne vojske (nizama) izazvalo je širom carstva otpore, što se odrazilo i na feudalce u Bosni i Albaniji. Počev od 1831. godine kada su Bosanci predvođeni Huseinom-kapetanom Gradašćevićem (u narodu zvanim Zmaj od Bosne) krenuli u direktan okršaj sa sultanovom vojskom na Kosovu, u narednim godinama sve do slamanja otpora 1850. godine od strane Omer-paše Latasa, bosansko pobunjeničko plemstvo je stajalo na putu Porti da sprovede zacrtane reforme. Sjenica je tada bila u sastavu Bosanskog sandžaka kao nahija Stari Vlah. Kroz Sjenicu je tada prolazio put koji je preko Nove Varoši i Priboja vezivao Bosanski pašaluk sa ostalim dijelovima Osmanskog carstva, tzv. carskim drumom. Ovim putem prošla je kroz Sjenicu bosanska vojska na čelu sa Huseinom Kapetanom Gradašćevićem, pozdravljena ispaljivanjem topovske salve iz topova sa tvrđave, a na isti način pozdravljena je i pobjeda ustanika na povratku. Za bosanskom vojskom, koja nije znala pravilno da iskoristi pobjedu već je došlo do rasula pri povratku prema Bosni, nastupala je sultanova vojska sa zadatkom da smiri Bosnu. Sjenički kraj je tada stradao zbog svoje podrške ustanicima.

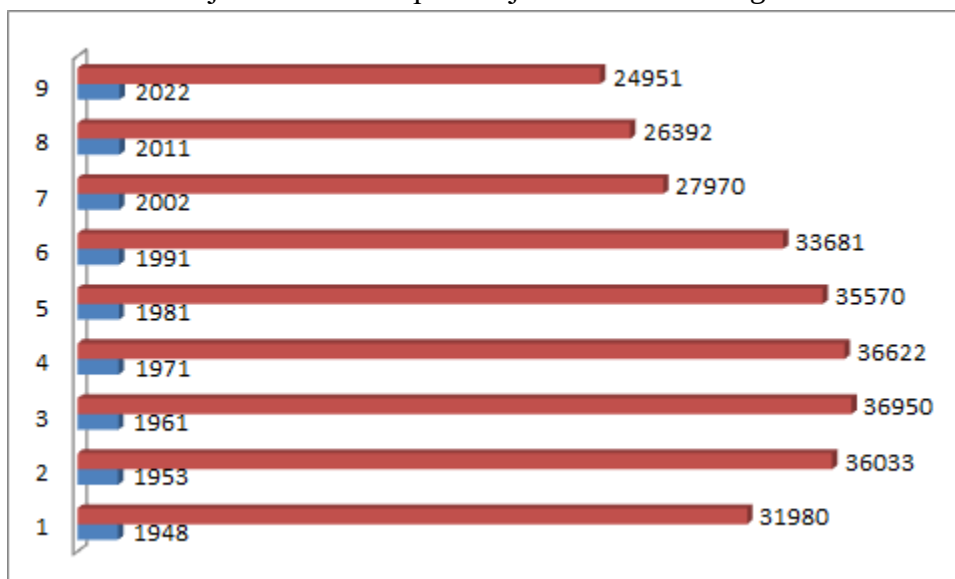
Koliko je Sjenica postradala i osiromašila u svim tim ratnim pohodima govori opis Anri Bue-a iz 1836. godine, koji Sjenicu naziva selom od 150 kuća-brvnara, daskama pokrivenim. Ostalo je zabilježeno da je stanovništvo bilo većinom bošnjačko i da je ta mala Sjenica, s obzirom da je bila na važnom drumu imala poštu. Za poređenje o padu broja stanovnika treba navesti podatke putopisca Baron Božura (kraj 18. stoljeća) po kome varošica Sjenica, koju je branila četvrtasta tvrđava ima 3000-4000 stanovnika, i zapis Anri Pokolje (sam početak 19.stoljeća) koji je u svom opisu naveo 700 kuća i čak 9 džamija.

U opštini Sjenica broj stanovnika je u popisnom periodu 1948-2022. godine imao trend rasta samo u periodu 1948-1961. godine a od 1961-2022. godine broj stanovnika se iz popisa u popis smanjuje. Broj stanovnika 2022. godine u odnosu na 1948. godinu manji je za 7029 stanovnika (tabela 1 i grafikon1).

Tabela 1: Broj stanovnika u opštini Sjenica 1948-2022. godina

Godina	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011	2022
Broj stanovnika	31980	36033	36950	36622	35570	33681	27970	26392	24951

Grafikon 1: Broj stanovnika u opštini Sjenica 1948-2022. godina

HAPLOGRUPE

Utvrđivanje porijekla po Y hromozomu zasniva se na činjenici da se Y hromozom uglavnom neizmjenjen prenosi direktno sa oca na sina. Pri tome je naglasak na ovome „uglavnom neizmjenjen“, jer se određene promjene na Y hromozomu ipak dešavaju i upravo one nam pomažu da ispratimo linije nasljeđivanja i da utvrdimo ko od koga potiče. ***Svi potomci jednog muškog pretka sadrže i sve promjene na Y hromozomu koje su se kod tog pretka desile. Za istraživače je važno da registruju te promjene, odrede im starost i redoslijed pojavljivanja i na taj način formiraju svojevrsno rodoslovno stablo Y hromozoma.***

U tom stablu svaki pojedinac koji se testira može pronaći svoje mjesto, a samim tim i saznati ko mu je genetički najbliži, od koje populacije potiče i sl. ***Prednost utvrđivanja porijekla po Y hromozomu leži u činjenici da nam ovaj metod potpuno egzaktno otkriva direktnu liniju muških predaka hiljadama godina unazad,***

Haplogrupa nije ništa drugo nego ogranak na rodoslovnom stablu Y hromozoma, određen specifičnom promjenom ili mutacijom. Haplogrupe se po opšteprihvaćenom standardu označavaju abecednim slovima, pa tako govorimo o haplogrupama I, R, E i sl.

Na taj način je današnja svjetska populacija podijeljena na nekih ***dvadeset osnovnih haplogrupa***, koje se dalje dijele na veliki broj mlađih ogranaka. Starost osnovnih haplogrupa se procjenjuje na nekoliko desetina hiljada godina, dok su neke od haplogrupa-ogranaka stare tek nekoliko stotina godina. Pored označavanja abecednim slovima, haplogrupe se dodatno označavaju i laboratorijskim nazivima konkretnih mutacija koje ih definišu.

U zadnjih nekoliko godina na području sjeničke opštine testiran je veliki broj plemena. U nastavku prikazaćemo sva testirana plemena razvrstana po haplogrupama, a za svako pleme predstavljena je i podgrana haplogrupe kojoj pripada .

Haplogrupa E

Zahirović, Rasno/ Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Rešović, Rasno/ Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Arifović Zenović Rasno/ Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Zenović, Rasno/ Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Zenović, Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Mujezinović, Ugao/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Bibić, Ugao/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Fijuljanin, Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Osmanlić, Rastenoviće/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Kurtanović, Tuzinje/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Kahrović, Šare/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Dragolovčanin, Ramoševo/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Camović, Kijevce/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Gicić, Žabren/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Mulić, Doliće/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Ljajić, Duga Poljana/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Burović, Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Rešović, Rasno/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Zornić, Kladnica/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Rujević, Dubnica/Sjenica, Haplogrupa E-BY105970
Kučević, Žabren/Sjenica, Haplogrupa E-BY165837
Duljević, Međugor/Sjenica, Haplogrupa E-BY165837
Smajović, Draževiče/Sjenica, Haplogrupa E-BY165837
Tarić, Kladnica/Sjenica, Haplogrupa E-BY165837
Toković, Vrhšjenice/Sjenica, Haplogrupa E-BY165837
Rahić, Trijebine/Sjenica, Haplogrupa E-BY165837
Tajić, Raždaginja/Sjenica, Haplogrupa E- Y37092
Šabanović, Boguti/Sjenica, Haplogrupa E- Y37E- Z16988
Zornić, Kladnica/Sjenica, Haplogrupa E-Z16988
Pljakić, Ugao/Sjenica, Haplogrupa E-Z16988
Turković, Jele/Sjenica, Haplogrupa E-V13
Bogućanin, Žitniće/Sjenica, Haplogrupa E-V13
Kamberović, Draževiče/Sjenica, Haplogrupa E-V13
Jusufović, Duga Poljana, Haplogrupa E- CTS10912
Metović, Sjenica, Haplogrupa- L241
Levnjak, Sjenica, Haplogrupa E-L22
Vulović, Donje Lopiže/Sjenica, Haplogrupa E-Z13591
Kahrimanović, Stari Vlah/Sjenica, Haplogrupa E-Y37092
Pejčinović, Kokošiče/Sjenica, Haplogrupa E-L241
Radulović, Štavalj/Sjenica, Haplogrupa E-L241
Terzić, Vapa/Sjenica, Haplogrupa E-L241
Rakonjac, Višnjice/Sjenica, Haplogrupa E-A24066 (3 testirana)

Haplogrupa I

Haplogrupa I1

Muratović, Žitniće/Sjenica, Haplogrupa I-FGC22045

Haplogrupa I2

Šabanović, Kladnica/Sjenica, Haplogrupa I- PH908

Hamidović, Krće/Sjenica, Haplogrupa I- Y52621

Tahirović, Ursule/Sjenica, Haplogrupa I- Y52621

Vejsilović, Ursule/Sjenica, Haplogrupa I- Y52621

Fazlić, Sjenica, Haplogrupa I- S17250

Jelić, Crvsko/Sjenica, Haplogrupa I- Y135653 (2 testirana)

Jelić, Kokošće Sjenica, Haplogrupa I- Y135653

Karličić, Štavalj/Sjenica, Haplogrupa I-Y190065

Prodanović, Sjenica, Haplogrupa I-Y52621

Haplogrupa J2

Bidžević, Sjenica, Haplogrupa J-PF5116

Mešić, Raždaginja/Sjenica, Haplogrupa J-PH1751

Sejdović, Raškoviće/Sjenica, Haplogrupa J-Y166564

Haplogrupa R

Haplogrupa R1a

Rožajac, Ponorac/Sjenica, Haplogrupa R-YP371

Eminović, Vrsjenice/Sjenica, Haplogrupa R-CTS3402

Šaćić, Duga Poljana/Sjenica, Haplogrupa R- CTS11962

Rujević, Sjenica, Haplogrupa R-CTS3402

Gobeljić, Šušure/Sjenica, Haplogrupa R-Y2902

Haplogrupa R1b

Bronja, Žitniće/Sjenica, Haplogrupa R-FT140430

Redžović, Duga Poljana, Haplogrupa R-FT140430

Gašanin, Čipalje/Sjenica, Haplogrupa R-Y82919

Zijadić, Breza/Sjenica, Haplogrupa R-Y63957

Timotijević, Zahumsko/Sjenica, Haplogrupa R- BY198296

Haplogrupa D

Ćatović, Sjenica, Haplogrupa D1-CTS11577>Y15407/Z27276

Mujagić, Sjenica, Haplogrupa D-Y14813

Haplogrupa G2

Ujkanović, Draževići/Sjenica, Haplogrupa G- L1259

Ukupno testirano plemena 68.

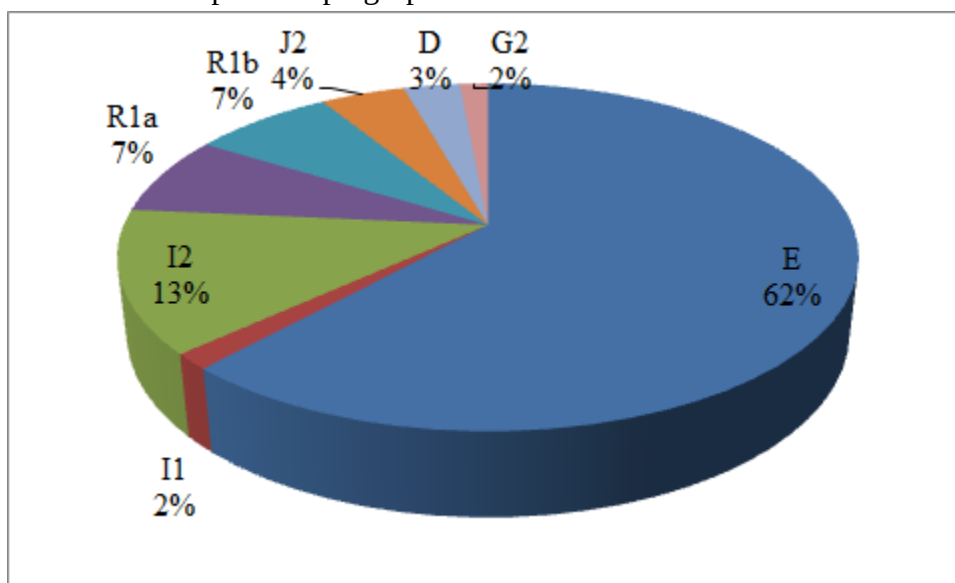
U tabeli 2 i na grafikonu 2 prikazan je raspored haplogrupa, broj i procenat plemena koja pripadaju određenoj haplogrupi. Najzastupljenija haplogrupa u opštini Sjenica je je haplogrupa E kojoj pripada 62% testiranih plemena. Zatim slijede haplogrupe: I (I1-2% i I2-13%) 15%, R (R1a-7% i R1b-7%) 14%, J2-4%, D-2% i G2 -2%.

U opštini Sjenica dominiraju tri haplogrupe: E-62%, I-15% i R-14%, što ukupno predstavlja 91% testiranih plemena. Najzastupljenija je haplogrupa E kojoj pripada 62% testiranih plemena.

Tabela 2: Haplogrupe i broj testiranih plemena

Haplogrupa	E	I1	I2	R1a	R1b	J2	D	G2	Ukupno
Broj plemena	42	1	9	5	5	3	2	1	68

Grafikon 2: Raspored haplogrupa

PUTANJE KRETANJA

Postoje dokazi da su moderni ljudi napustili Afriku oko 125 000 godina prije današnjice koristeći dva različita pravca: dolinom Nila do Bliskog Istoka, do današnjeg Izraela (Qafzeh¹: 120.000–100.000 godina prije današnjice); i drugom preko moreuza Bab-el-Mandeb na Crvenom moru (tada je nivo mora bio mnogo niži) do Arapskog poluotoka, nakon čega su se nastanili na

¹ Qafzeh, također se piše Kafzeh, paleoantropološko nalazište južno od Nazareta u Izraelu, gdje su pronađeni neki od najstarijih ostataka modernih ljudi u Aziji. Pronađeno je više od 25 fosilnih kostura koji datiraju prije oko 90.000 godina. Nalazište je kameno sklonište koje je prvi put iskopano ranih 1930-ih; iskopavanja su nastavljena 1960-ih i ranih 70-ih godina.

mjestima kao što su današnji Ujedinjeni Arapski Emirati (125.000 godina prije današnjice) i Oman (106.000 godina prije današnjice), vjerovatno i Indijski potkontinent (Jwalapuram: 75.000 prije današnjice).

Pošto prethodne migracije iz Afrike nisu ostavile tragove u rezultatima genetskih analiza na hromosomu Y i mtDNK (koji predstavljaju samo mali dio ljudskog genetskog materijala), čini se da ti moderni ljudi nisu preživjeli ili da su preživjeli samo u malim skupinama i asimilirali se. Objašnjenje njihovog izumiranja (ili malenog genetskog otiska) mogla bi biti teorija o katastrofi supervulkana Toba (74.000 godina prije današnjice). Međutim, neki tvrde da njezin utjecaj na ljudsku populaciju nije bio dramatičan.

Smatra se da su Evropu kolonizirali putnici koji su krenuli sjeverozapadno iz Središnje Azije i Bliskog Istoka. Kada su prvi anatomske moderni ljudi stupili na evropsko tlo, neandertalci su već bili prisutni. Postoje dokazi da su se populacije modernih ljudi miješale s neandertalskim populacijama, iako većina dokaza upućuje na to da je ukrštanje bilo ograničeno, te da nije došlo do potpunog spajanja. Populacije modernih ljudi i neandertalaca na mnogim su se mjestima preklapale, kao što je to slučaj s Iberijskim poluotokom i Bliskim Istokom; dokazano je da je zbog miješanja u genomu paleolitskih (i u krajnjoj liniji modernih) Evroazijaca i stanovnika Okeanije prisutna određena količina neandertalskih gena.

Za prikaz kretanja plemena opštine Tutin koristili smo program koji je razvio Robin Spenser. Ovaj program omogućava praćenje puteva kretanja populacija kroz prostorno-vremenska razdoblja, od prije 230.000 godina do bliske prošlosti.

U ovom poglavlju predstavili smo putanje kretanja pojedinih plemena gdje smo iz svake haplogrupe izdvojili po jednu njenu podgranu. Također smo prikazali i rasprostranjenost pojedinih haplogrupa.

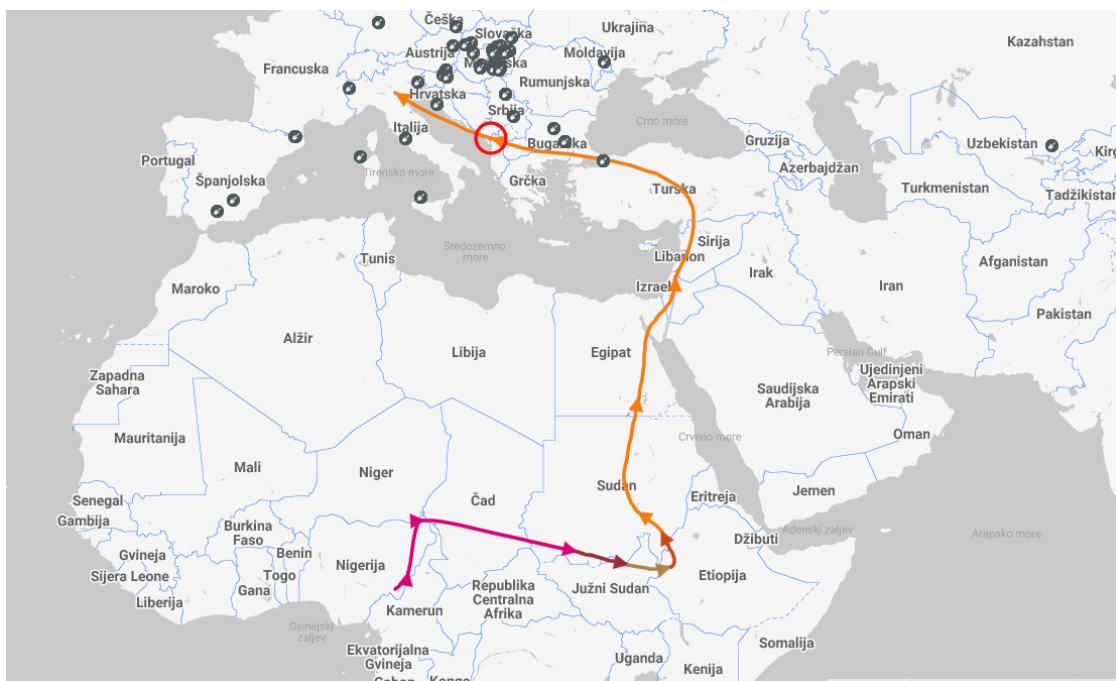
Haplogrupa E

Haplogrupa E nastala je u Aziji prije nekih 60.000 godina. U Evropi je prisutna svojom granom E1b1b, koje najviše ima na Kosovu (oko 45%), Albaniji i Crnoj Gori (oko 30%), Kipru, Siciliji i Srbiji (oko 20%). U ostatku Evrope je znatno manje zastupljena. Distribucija ove haplogrupe sugerira da je većina njenih nositelja u Evropu došla tokom neolitičkih migracija.

Sve ljudske muške loze mogu se pratiti do jednog zajedničkog pretka u Africi koji je živio prije oko 230.000 godina, pod nadimkom Y-Adam (Adem). Ovdje prikazujemo procijenjenu migracijsku rutu od Y-Adama do predačke haplogrupe E-V13 (procijenjeno do 3050. pr.n.e.) i njegovih potomaka pronađenih u drevnoj DNK iz arheoloških ostataka.

Na slici 2 prikazujemo procijenjenu migracijsku rutu od Y-Adama do predačke haplogrupe E-V13 (procijenjeno do 3050. pr.n.e.) i njegovih potomaka pronađenih u drevnoj DNK iz arheoloških ostataka.

Haplogrupe E-V13 pripadaju sljedeća plemena: Turković, Bogučanin i Kamberović. Njihov zajednički predak živio je 3050 godina prije nove ere. Da bi se utvrdila njihova bliža genetička distanca treba uraditi dodatne testove.

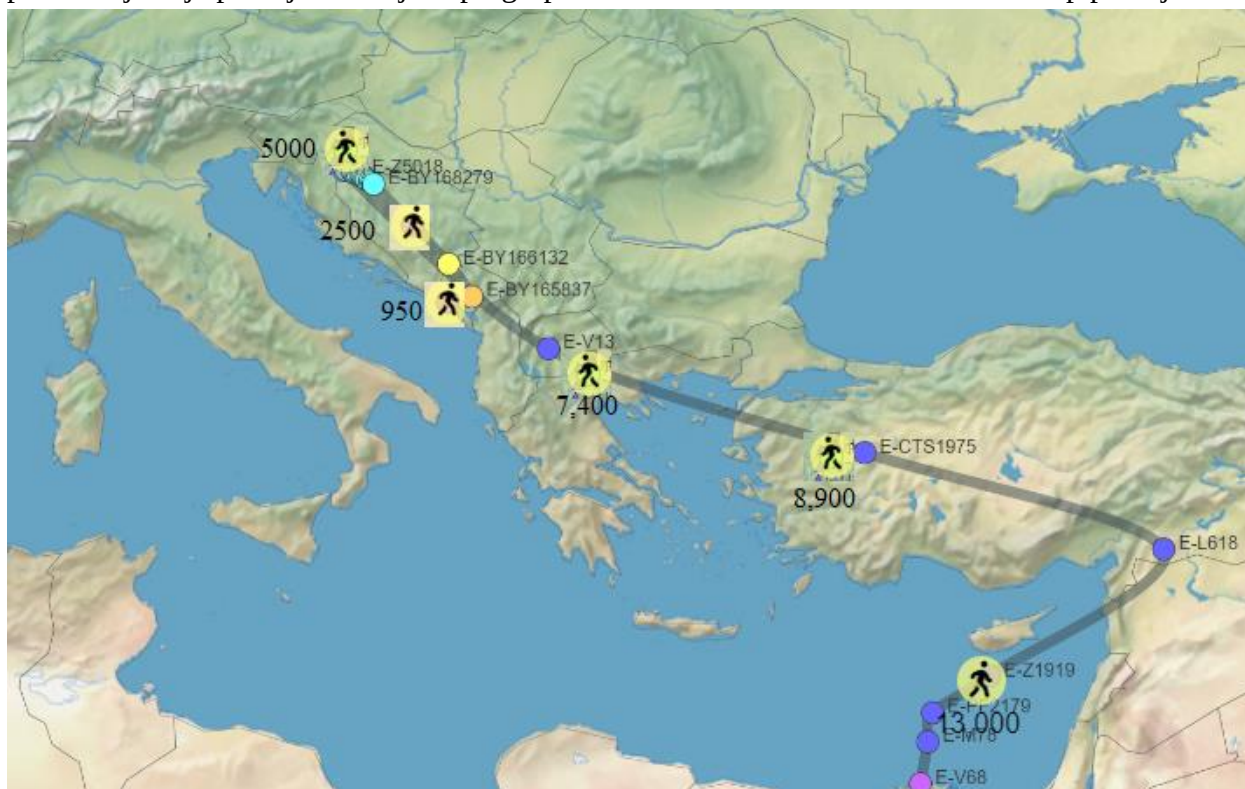
Slika 2: Migracijsku ruta od Y-Adama do predačke haplogrupe E-V13

Sljedeća plemena imaju istu haplogrupu (E-BY105970) i dijele zajedničkog pretka najdalje prije 1800 godina: Zahirović, Rešović, Arifović, Zenović-Rasno, Zenović-Sjenica, Mujezinović, Bibić, Fijuljanin, Osmanlić, Kurtanović, Dragolovčanin, Camović, Gicić, Mulić, Ljajić, Burović, Rešović, Zornić i Rujević. Ukupno 20 plemena ima istu podgranu haplogrupe E. To znači da skoro svako treće pleme u opštini Sjenica pripada haplogrupe E-BY105970. Mnoga plemena imaju međusobno bližu genetičku distancu što se može utvrditi dodatnim testiranjem. Na slici 3 predstavljena je putanja kretanja haplogrupe E-BY105970.

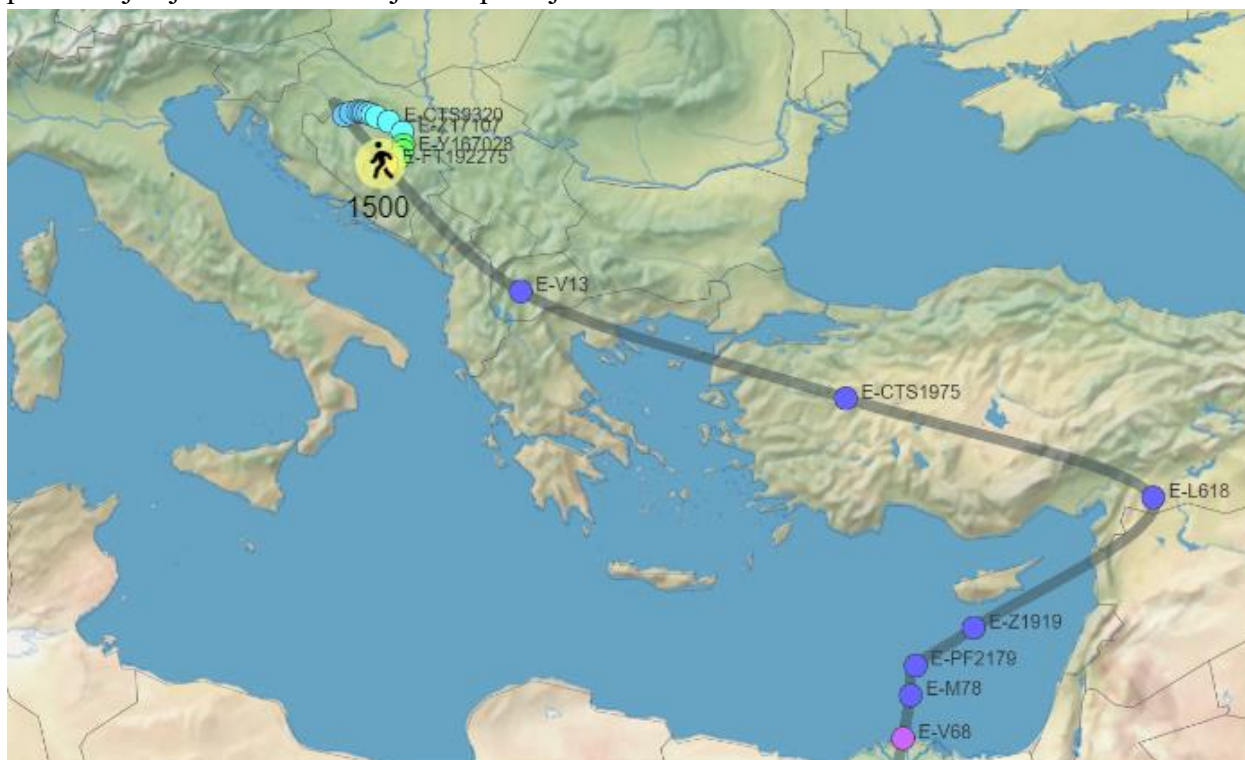
Slika 3: Haplogrupa E-BY105970

Sljedeća plemena imaju istu haplogrupu E-BY165837 i dijele zajedničkog pretka najdalje prije 950 godina: Kučević, Duljević, Smajović, Tarić, Toković i Rahić. Mnoga plemena imaju međusobno bližu genetičku distancu što se može utvrditi dodatnim testiranjem. Na slici 4 predstavljena je putanja kretanja haplogrupe E- E-BY165837 i to samo završni diop putanje.

Slika 4: Haplogrupa E-BY165837

Haplogrupi E-A24066 pripada pleme Rakonjac gdje su testirane tri osobe. Na slici 5 predstavljen je završni dio njihove putanje.

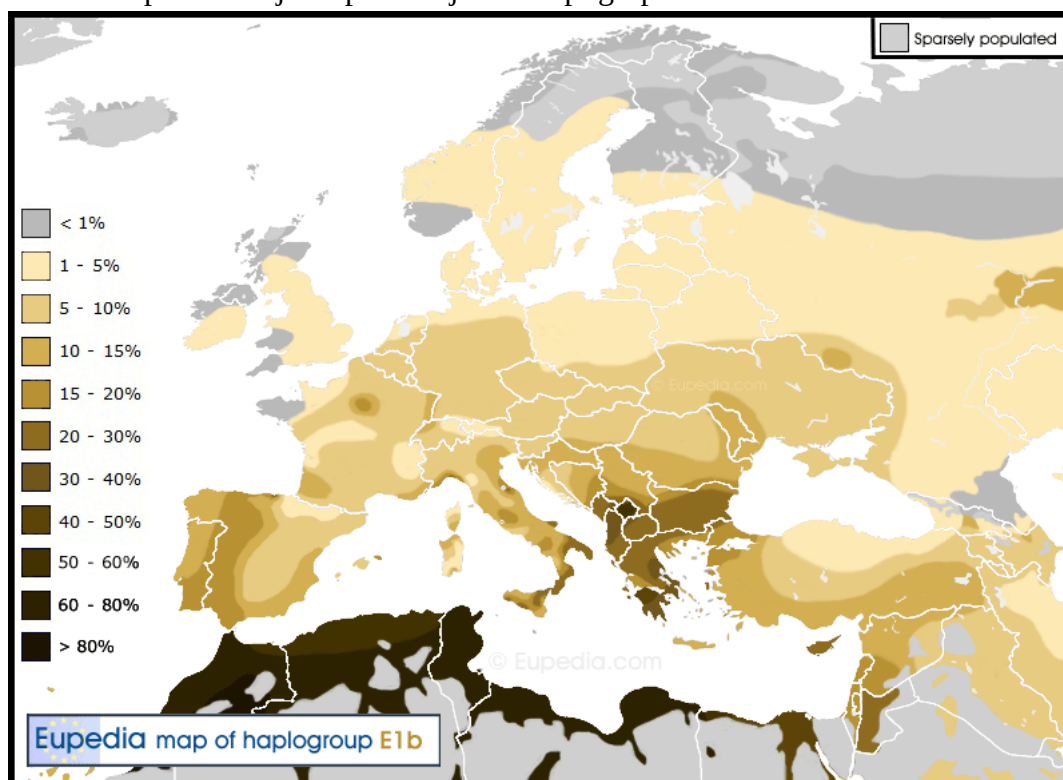
Slika 5: Haplogrupa E-A24066

Iz Haplogrupe E izdvojili smo tri njene podgrane i predstavili smo njihove putanje kretanja.

Geografska distribucija

Izvan Europe, E1b se nalazi s visokim učestalostima u Maroku (preko 80%), Somaliji (80%), Etiopiji (40% do 80%), Tunisu (70%), Alžiru (60%), Egiptu (40%), Jordanu (25%), Palestini (20%) i Libanonu (17,5%). Na evropskom kontinentu ima najveću koncentraciju na Kosovu (preko 45%), Albaniji i Crnoj Gori (27%), Bugarskoj (23%), Makedoniji i Grčkoj (21%), Kipru (20%), Siciliji (20 %), Južna Italija (18,5 %), Srbiji (18 %) i Rumuniji (15 %).

Na slici 6 prikazana je rasprostranjenost haplogrupe E1b.

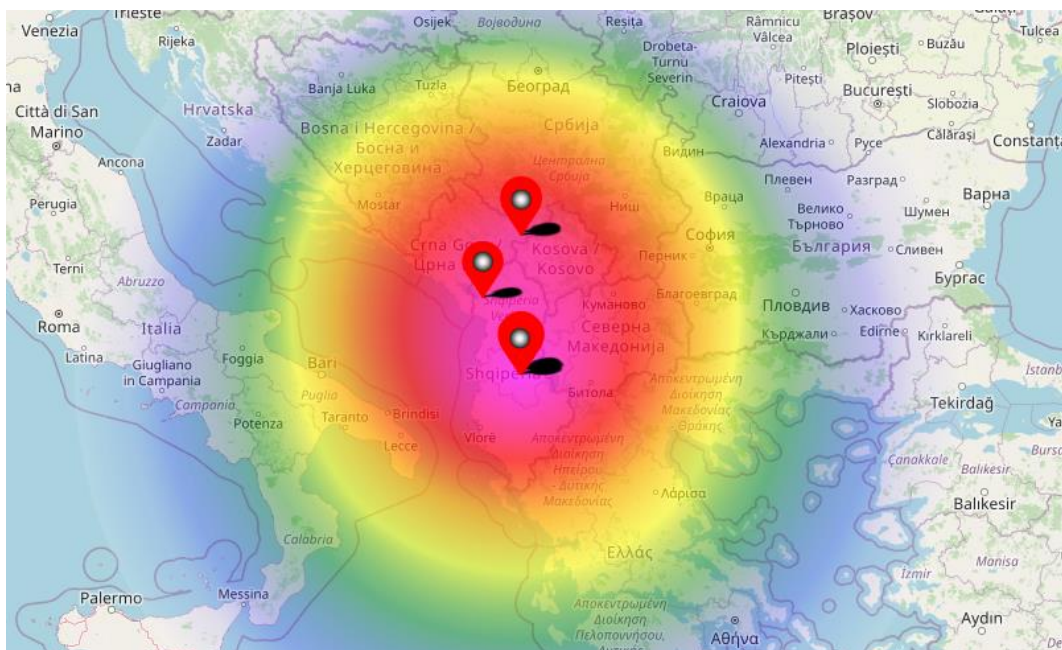
Slika 6: Rasprostranjenost haplogrupe E1b

Toplinska karta

Ovaj oblik grafičkog prikaza iskorištava činjenicu da čitatelji intuitivno asociraju rastuću temperaturu od hladnog prema vrućem s određenim nizovima boja, na primjer plavo, zeleno, žuto, narančasto i crveno. To se daljnjom asocijacijom može, ovisno o kontekstu, protumačiti na primjer kao "rastući značaj".

Međutim, budući da su moguća različita povezivanja boja s temperaturama ovisno o tehničkim referencama ili kulturnim skupinama, boje treba izravno povezati s tumačem na karti. Na primjer: žuto = nizak značaj, narančasto = srednji značaj, crveno = visoki značaj.

Na slici 7 prikazana je haplogrupa E-BY105970, to je najzastupljenija grana haplogrupe E na prostorima opštine Sjenica (od 42 plemena koja pripadaju haplogrupi E, 20 plemena pripada njenoj podgrani E-BY105970). Koncentracija ove haplogrupe je upravo u opštini Sjenica i njenoj okolini.

Slika 7: Toplinska karta haplogrupe E-BY105970

PODUDARANJA PLEMENA HAPLOGRUPE E-BY105970 S OSOBAMA IZ DALJE PROŠLOSTI

Plemena haplogrupe E-BY105970 u daljoj prošlosti dijele zajedničkog pretka sa velikim brojem osoba iz cijelog svijeta. Ovdje ćemo izdvojiti samo nekoliko primjera tih podudaranja.

Značajne veze

Značajne veze haplogrupa temelje se na izravnom testiranju DNK ili su izvedene iz testiranja rođaka. Izdvojimo nekoliko primjera podudaranja s plemenima haplogrupe E-BY105970.

Braća Wright

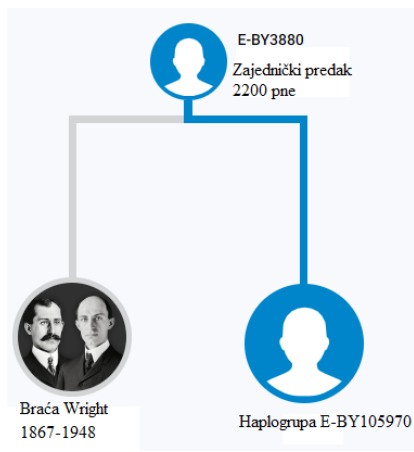
1867-1948

Plemena haplogrupe E-BY105970 i braća Wright dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 2200 godina prije nove ere .

Orville Wright (1871.-1948.) i Wilbur Wright (1867.-1912.), braća, bili su zrakoplovni vizionari koji su izumili preteču današnjih modernih zrakoplova.

Počevši 1896. s povjesnim jedrilicama, braća su razvila svoje motorizirane leteće strojeve koristeći pokušaje i pogreške, izumivši metode stabilizacije i na kraju dodavši motor.

Njihovo porijeklo seže do ranog naseljavanja Massachusettsa kada je Samuel Wright isplovio iz Essexu u Engleskoj 1636. godine.

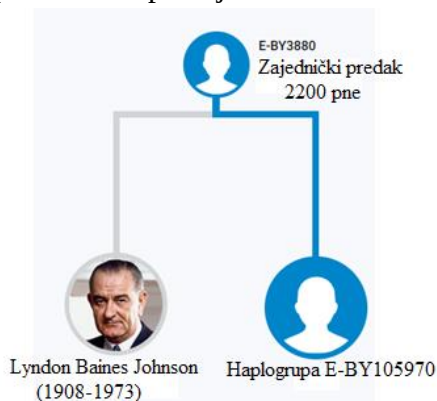

Lyndon Baines Johnson

1908-1973

Plemena koja pripadaju haplogrupi E-BY105970 i Lyndon Baines Johnson, dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio otprilike 2200 godina prije nove ere.

Lyndon Baines Johnson, poznat kao LBJ, započeo je svoj profesionalni život kao profesor u srednjoj školi u Teksasu, zatim kao pomoćnik Kongresa. Nastavio je služiti u sva četiri izabrana ureda savezne vlade SAD-a: Zastupnički dom, Senat SAD-a, potpredsjednik, a potom i 36. predsjednik.

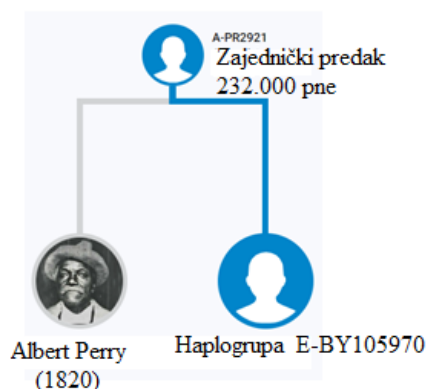
Albert Perry

Plemena haplogrupe E-BY105970 i Albert Perry dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio otprilike oko 232.000 prije nove ere.

Svaki moderni čovjek dijeli ovu vezu s Albertom Perryjem.

Albert Perry rođen je u ropstvu u Južnoj Karolini negdje oko 1820. godine a 2012. godine jedan od njegovih praunuka napravio je Y-DNK test, što je dovelo do otkrića najdivergentnije Y-DNK loze poznate danas, haplogrupe A00. Ova loza kasnije će se pratiti do Kameruna.

Porodica Perry u SAD-u i daleki rođaci u Kamerunu potiču od jednog pretka koji je živio prije nešto više od 1000 godina. Međutim, oni su najdalji rođaci po očevoj liniji gotovo svih ljudi na današnjem svijetu.

Drevne veze

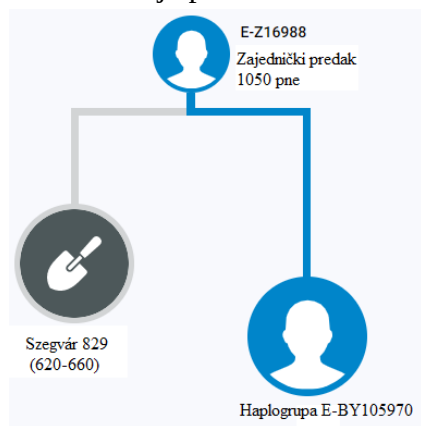
Evo nekih drevnih rođaka iz izravne očeve linije (haplogrupa E-BY105970) na temelju DNK testiranja arheoloških ostataka iz cijelog svijeta.

Szegvár 829 620-660

Plemena haplogrupe E-BY105970 i Szegvár 829 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 1050 godina prije nove ere.

Szegvár 829 bio je čovjek koji je živio između 620. i 660. godine tokom mlađeg željeznog doba i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao Oromdűlő, Szegvár, Mađarska.

Bio je povezan s ranoavarskom kulturnom skupinom.

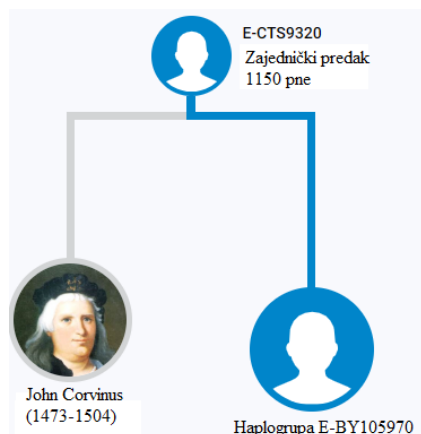

John Corvinus 1473-1504 godine

Plemena haplogrupe E-BY105970 i John Corvinus dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 1150 godina prije nove ere.

Ivan Korvin bio je 31-godišnji muškarac koji je živio između 1473. i 1504. godine tokom srednjeg vijeka i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao Korvinovi grobovi, Lepoglava, Hrvatska.

Bio je povezan s mađarskom kraljevskom kulturnom grupom.

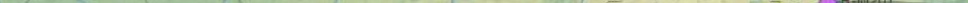
Haplogrupe R, R1a i R1b

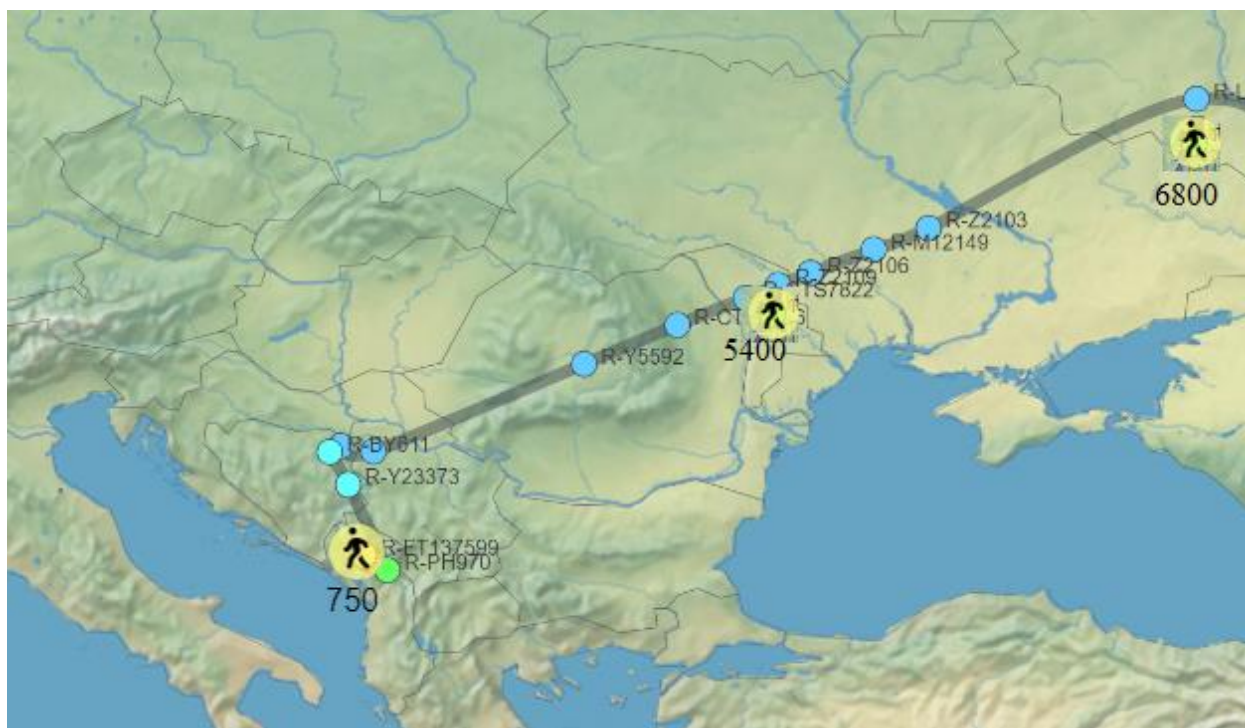
Pretpostavlja se da je haplogrupa R bila prva haplogrupa koja je stupila na evropsko tlo iz pravca Evroazije. Nastala je u sjevernoj Aziji neposredno prije posljednjeg glacijalnog maksimuma (prije 26.500-19.000 godina). Haplogrupa R1a bila je dominantna u ranim indoevropskim zajednicama iz kojih su nastala indoiranska plemena, Tračani, baltičke i slavenske populacije. Haplogrupa R1b je također bila prisutna unutar genetičkog basena ovih populacija, samo u nešto manjem procentu. Ekspanzija ove rane zajednice veže se primarno za bronzano doba.

Na slici 8 prikazujemo procijenjenu migracijsku rutu od Y-Adama do predačke haplogrupe R-Z2103 (procjenjuje se do 4050. pr. n.e.) i njegovih potomaka pronađenih u drevnoj DNK iz arheoloških ostataka.

Slika 8: Migracijsku rutu od Y-Adama do predačke haplogrupe R-Z2103 (R1b)

Slika 11: Haplogrupa R-FT140430 (R1b)

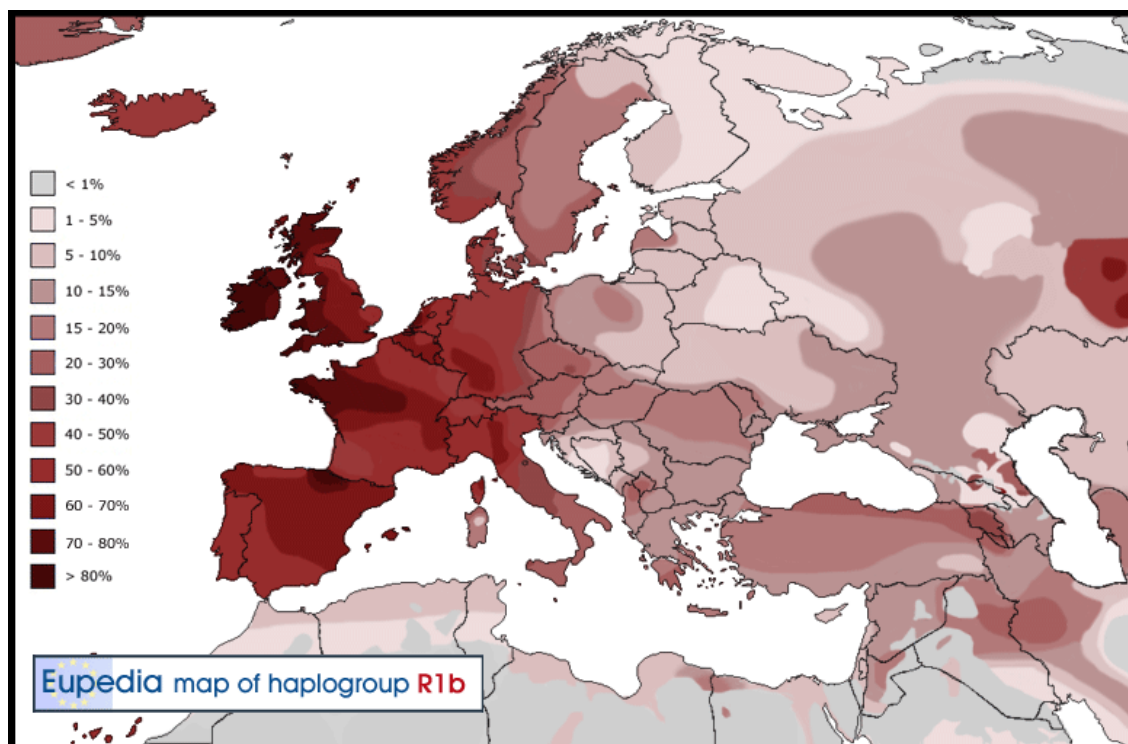
Na slici 12 prikazana je putanja kretanja haplogrupa R-CTS3402 (R1a). Ovoj haplogrupi pripadaju plemena: Eminović i Rujević. Putanja ove haplogrupe dovodi nas dalje od destinacije testiranih osoba (prije 4200 godina), pa je neophodno uraditi dodatne testove.

Slika 12: Haplogrupa R-CTS3402 (R1a)

Geografska distribucija R1b

U opštini Sjenica haplogrupa R1b je zastupljena je 7%.

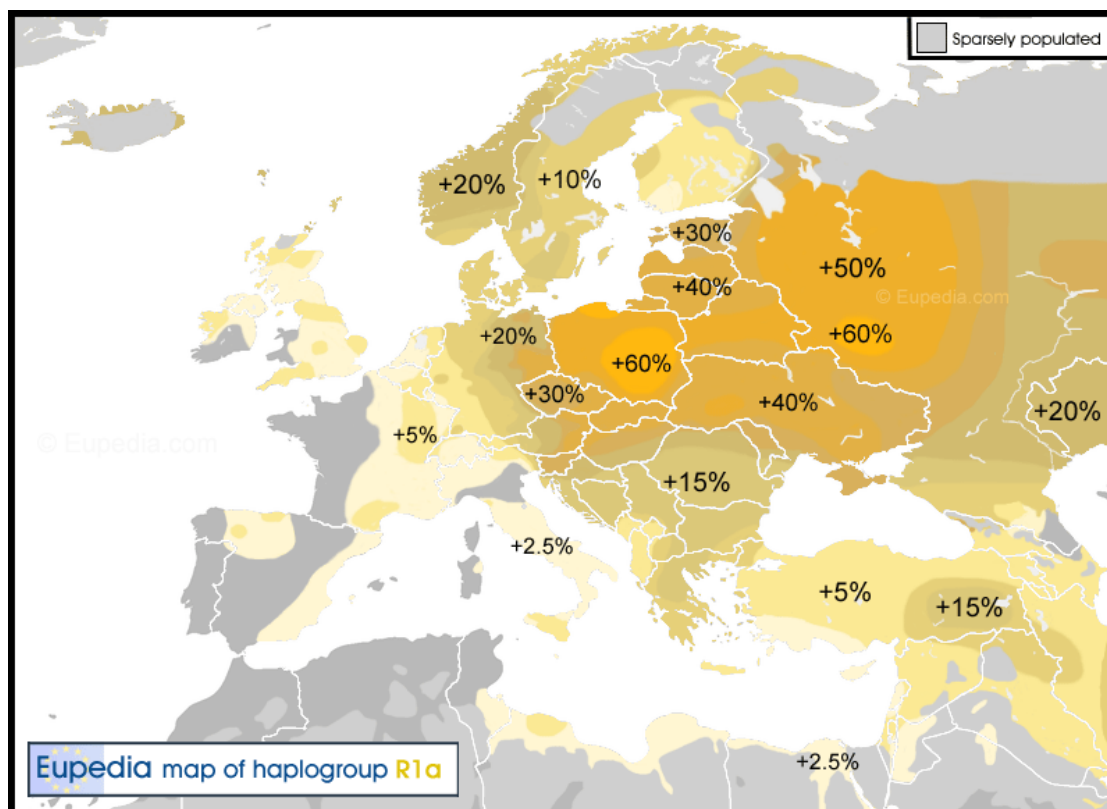
Slika 14: Rasprostranjenost haplogrupe R1b

Geografska distribucija R1a

Danas se visoke učestalosti R1a nalaze u Poljskoj (57,5% stanovništva), Ukrajini (40 do 65%), evropskoj Rusiji (45 do 65%), Bjelorusiji (51%), Slovačkoj (42%), Latviji (40 %), Litva (38 %), Češka (34 %), Mađarska (32 %), Norveška (27 %), Austrija (26 %), Hrvatska (24 %), sjeveroistočna Njemačka (24 %) Švedska (19%) i Rumunija (18%).

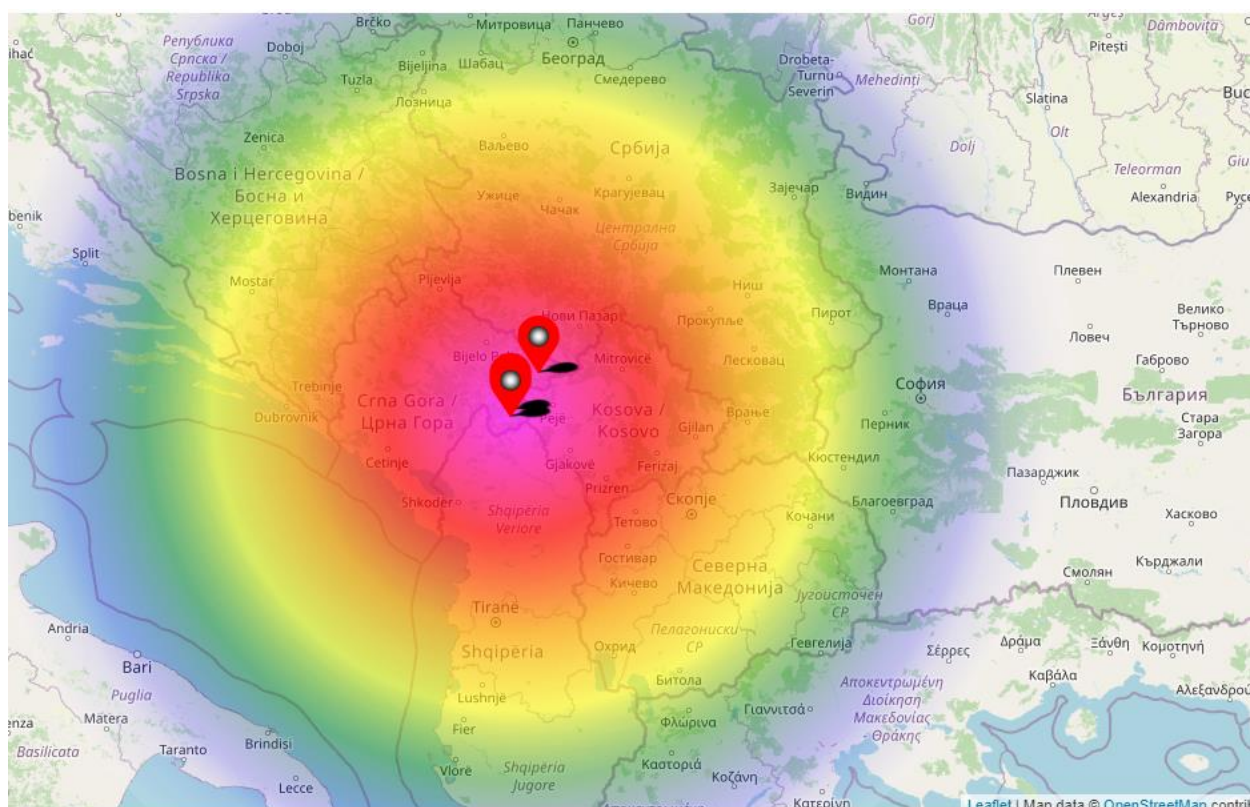
Što se tiče susjednih država najviše je ima u Mađarskoj i Sloveniji s 30-40%, dok je u Srbiji ima samo 16%, te u Crnoj Gori niti 10%.

U opštini Sjenica ova haplogrupa zastupljena je samo s 7%.

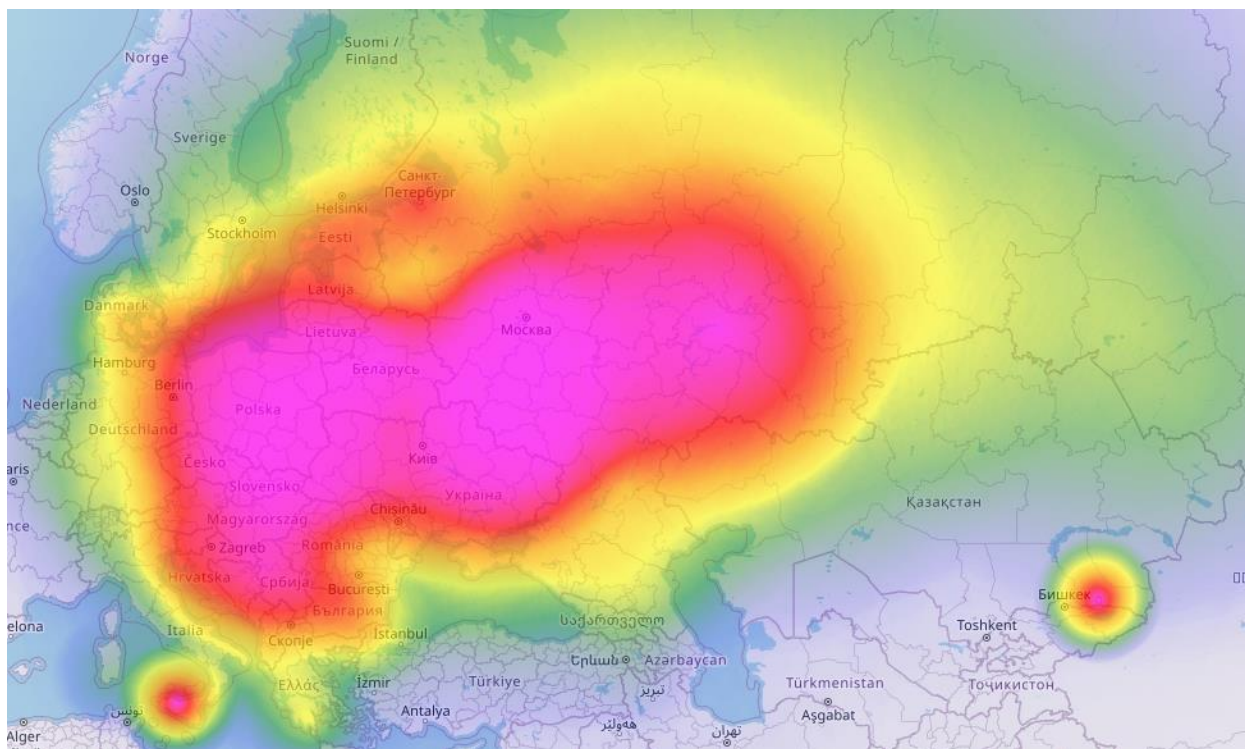
Slika 15: Rasprostranjenost haplogrupe R1a

Na slici 16 predstavljena je toplinska karta haplogrupe R1b-FT140430. Posmatrajući nijanse i intenzitet boja vidimo da je ova haplogrupa najzastupljenija na prostorima Crne Gore, Kosova i dijela Srbije koji obuhvata opštine Tutin, Sjenicu i grad Novi Pazar.

Slika 16: Toplinska karta haplogrupe R1b-FT140430

Na slici 17 predstavljena je toplinska karta haplogrupe R1a-CTS3402. Ova haplogrupa je prisutna na širem prostoru i osim na prostorima Srbije prisutna je i na prostorima: Hrvatske, Češke, Poljske, Rusije, Belorusije i Ukraine.

Slika 17: Toplinska karta haplogrupe R1a-CTS3402

PODUDARANJA PLEMENA HAPLOGRUPE R1b-FT140430 S OSOBAMA IZ DALJE PROŠLOSTI

Značajne veze

Značajne veze haplogrupa temelje se na izravnom testiranju DNK ili su izvedene iz testiranja rođaka.

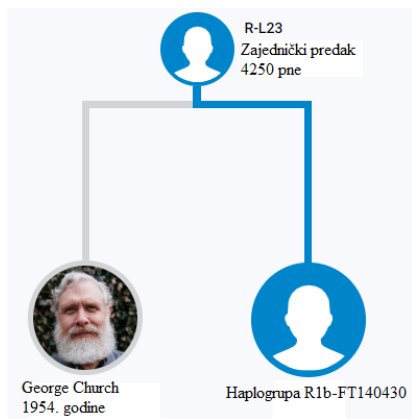
George Church

1954. godine

Plemena haplogrupe R-FT140430 i George Church dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 4250 godina prije nove ere.

George McDonald Church američki je genetičar i poduzetnik koji se naširoko smatra "ocem utemeljiteljem genomike". Profesor je na Harvard Medical School, Harvard University i MIT. Church je suosnivač oko 50 biotehnoloških firmi, a također je i osnivač Personal Genome Projecta (PGP). Časopis Time uvrstio ga je na popis 100 najuticajnijih ljudi svijeta 2017. godine, a uvršten je i među 8 najpoznatijih genetičara svih vremena u ljudskoj povijesti.

George Church objavio je cijeli svoj genom u sklopu Personal Genome Projecta gdje je bio i prvi sudionik (PGP1).

Buzz Aldrin 1930 godine

Plemena haplogrupe R-FT140430 i Buzz Aldrin dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 4250 godina prije nove ere.

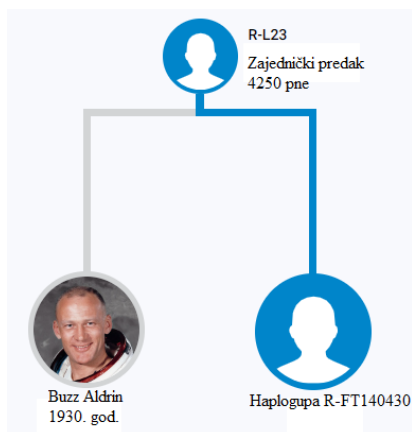
Edwin Eugene "Buzz" Aldrin Jr. bivši je američki astronaut, inženjer i borbeni pilot. Kao pilot misije Gemini 12 iz 1966. izveo je tri svemirske šetnje, a 1969. je uz zapovjednika misije Neila Armstronga bio jedan od prve dvojice ljudi koji su sletjeli na Mjesec.

Nakon što je diplomirao na West Pointu 1951., Buzz je radio kao pilot mlaznjaka u bazi ratnog zrakoplovstva u Koreji i oborio dva zrakoplova MIG-15 u borbi.

Aldrin je hodao po površini Mjeseca tokom misije Apolla 11.

Njegov djed Karl Johan Aldrin bio je iz Värmlanda u Švedskoj.

Haplogrupa Buzza određena je Big Y testiranjem švedskog rođaka. Haplogrupa njegovog kolege iz Apolla 11 Neila Armstronga također je utvrđena DNK testiranjem rođaka.

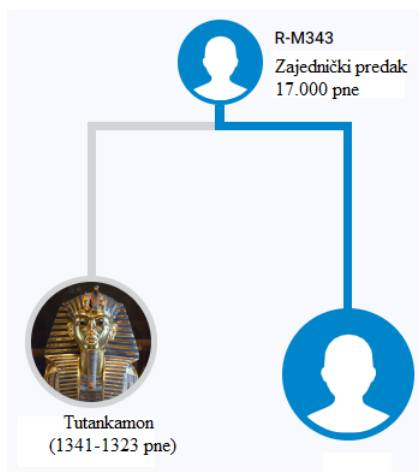

Tutankamon (1341-1323 pne)

Plemena haplogrupe R-FT140430 i Tutankamon dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio otprilike oko 17.000 godina prije nove ere.

Tutankamon ili kralj Tut je bio posljednji faraon Osamnaeste egipatske dinastije. Vladao je Novim kraljevstvom od vrlo mlade dobi, postavši faraon u dobi od 8 ili 9 godina. Njegova je

vladavina bila kratka, a umro je mlad s oko 18 godina bez ikakvih nasljednika, okončavši dinastiju. Pokopan je u Dolini kraljeva i postao je najprepoznatljiviji simbol drevnog Egipta nakon što je 1922. godine otkrivena njegova potpuno i gotovo netaknuta grobnica. Bila je to prva kraljevska grobnica otkrivena u Egiptu koja nije bila opljačkana. U njegovu su grobnicu pokopane i njegove dvije kćeri.

Albert Perry

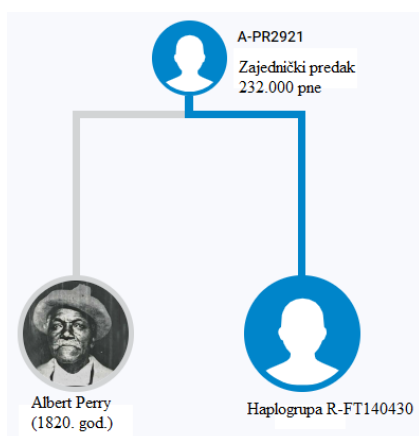
1820 godine

Plemena haplogrupe R-FT140430 i Albert Perry dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 232.000 godina prije nove ere.

Svaki moderni čovjek dijeli ovu vezu s Albertom Perryjem.

Albert Perry rođen je u ropstvu u Južnoj Karolini negdje oko 1820. godine a 2012. jedan od njegovih praunuka napravio je Y-DNK test, što je dovelo do otkrića najdivergentnije Y-DNK loze poznate danas, haplogrupe A00. Ova loza kasnije će se pratiti do Kameruna.

Porodica Perry u SAD-u i daleki rođaci u Kamerunu potiču od jednog pretka koji je živio prije nešto više od 1000 godina. Međutim, oni su najdalji rođaci po očevoj liniji gotovo svih ljudi na današnjem svijetu.

Drevne veze

Haplogrupe R1b- R-FT140430

Evo nekih drevnih rođaka iz izravne očeve linije Haplogrupe R1b-FT140430 na temelju DNK testiranja arheoloških ostataka iz cijelog svijeta.

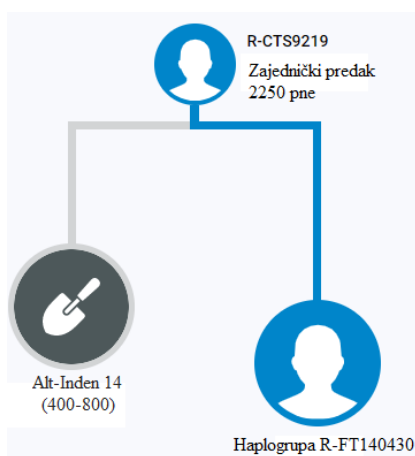
Alt-Inden 14

400-800

Plemena haplogrupe R-FT140430 i Alt-Inden 14 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 2250 godina prije nove ere.

Alt-Inden 14 bio je čovjek koji je živio između 400. i 800. godine tokom srednjeg vijeka i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao Alt-Inden, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Njemačka.

Bio je povezan s kulturnom skupinom Srednjovjekovne Njemačke.

Samarska dolina 38

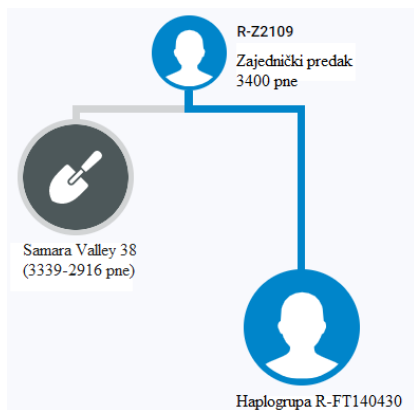
3339-2916. pr. n.e.

Plemena haplogrupe R-FT140430 i Samara Valley 38 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 3400 godina prije nove ere.

Samara Valley 38 bio je čovjek koji je živio između 3339. i 2916. godine prije nove ere tokom srednjoazijskog bronzanog doba i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao rijeka Sok, Lopatino, Ruska Federacija.

Bio je povezan s kulturnom skupinom Yamnaya².

² Kultura Yamnaya ili kultura Yamna (ruski : Ямнаâ kul'tura , ukrajinski : Ямна kul'tura lit. 'kultura jama'), također poznata kao kultura jamskih grobova ili kultura oker grobova , bila je arheološka kultura kasnog bakrenog doba do ranog bronzanog doba područje između rijeka Južni Bug , Dnjestar i Ural (Pontska stepa), koje datira u 3300. – 2600. prije nove ere.

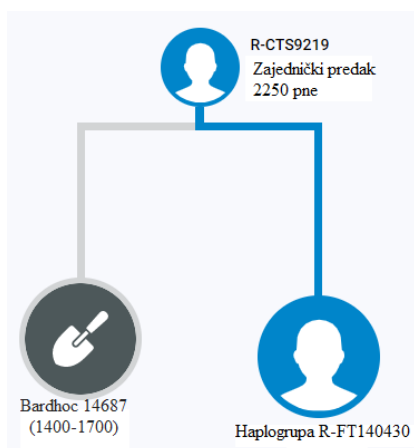
Bardhoc 14687

1400-1700

Plemena haplogrupe R-FT140430 i Bardhoc 14687 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 2250 godina prije nove ere.

Bardhoc 14687 bio je muškarac star 30 do 40 godina koji je živio između 1400. i 1700. godine tokom povijesnog doba i pronađen je u regiji koja je sada poznata kao Bardhoc, okrug Kukës, Albanija.

Bio je povezan s kulturnom grupom Povijesni Balkan.

Haplogrupa I

Haplogrupa I predstavlja najstariju glavnu haplogrupu u Evropi. Pretpostavlja se da je nastala prije oko 35.000 godina. U Evropi se mogu razlikovati dvije grane ove haplogrupe, i to haplogrupa I1 i haplogrupa I2. Haplogrupa I1 je nastala prije 27.000 godina a najzastupljenija je u sjevernoj Evropi, tačnije u Skandinaviji i Finskoj, s preko 35-40%. Haplogrupa I2 je najzastupljenija na prostorima zapadnog Balkana, s najvećom frekvencijom u Bosni i Hercegovini (preko 55%), a zatim u Hrvatskoj i Srbiji (40%), u Sardiniji (oko 39%).

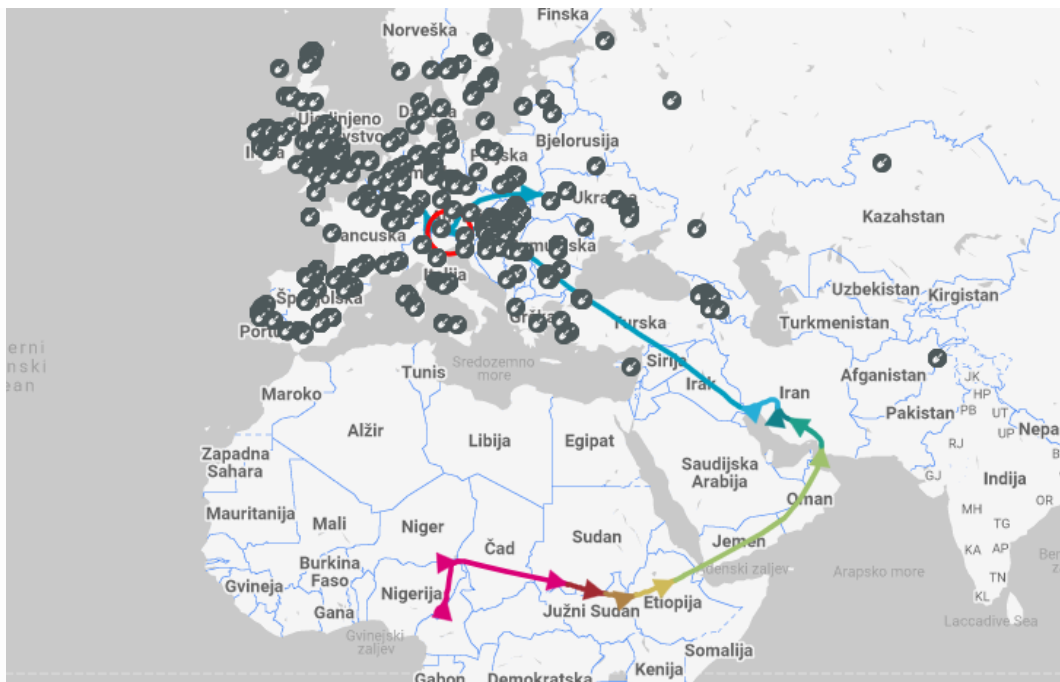
Porijeklo i distribucija haplogrupa I1 i I2 ukazuju na to da su Evropljani koji su nositelji ovih haplogrupa ustvari potomci tzv. „starih (paleolitičkih) Evropljana, čiji su preci naseljavali ovaj kontinent u kasnom paleolitu. Uslijed klimatoloških promjena, svoj opstanak tokom ledenog doba vezali su za određene mikrolokacije, da bi poslije njega samostalno ili u skupinama s ostalim „staro evropskim populacijama“ (nositeljima haplogrupa R1a i R1b) i skupinama naknadno doseljenih „neolitičkih farmera“ (jugoistočne Evrope) ponovo osvajali svaki pedalj praznog prostora (Marjanović, 2019).

Na slici 18 prikazana je procijenjena migracijska ruta od Y-Adama do predačke haplogrupe I-L22 (procijenjeno do 1850. pr. n.e.) i njegovih potomaka pronađenih u drevnoj DNK iz arheoloških ostataka.

Slika 18: Migracijsku ruta od Y-Adama do predačke haplogrupe I-L22 (I1)

Na slici 19 prikazana je procijenjena migracijska ruta od Y-Adama do predačke haplogrupe I-P215 (procjenjuje se na 22.000 pr.n.e.) i njegovih potomaka pronađenih u drevnoj DNK iz arheoloških ostataka.

Slika 19: Migracijsku ruta od Y-Adama do predake haplogrupe I-P215 (I2)

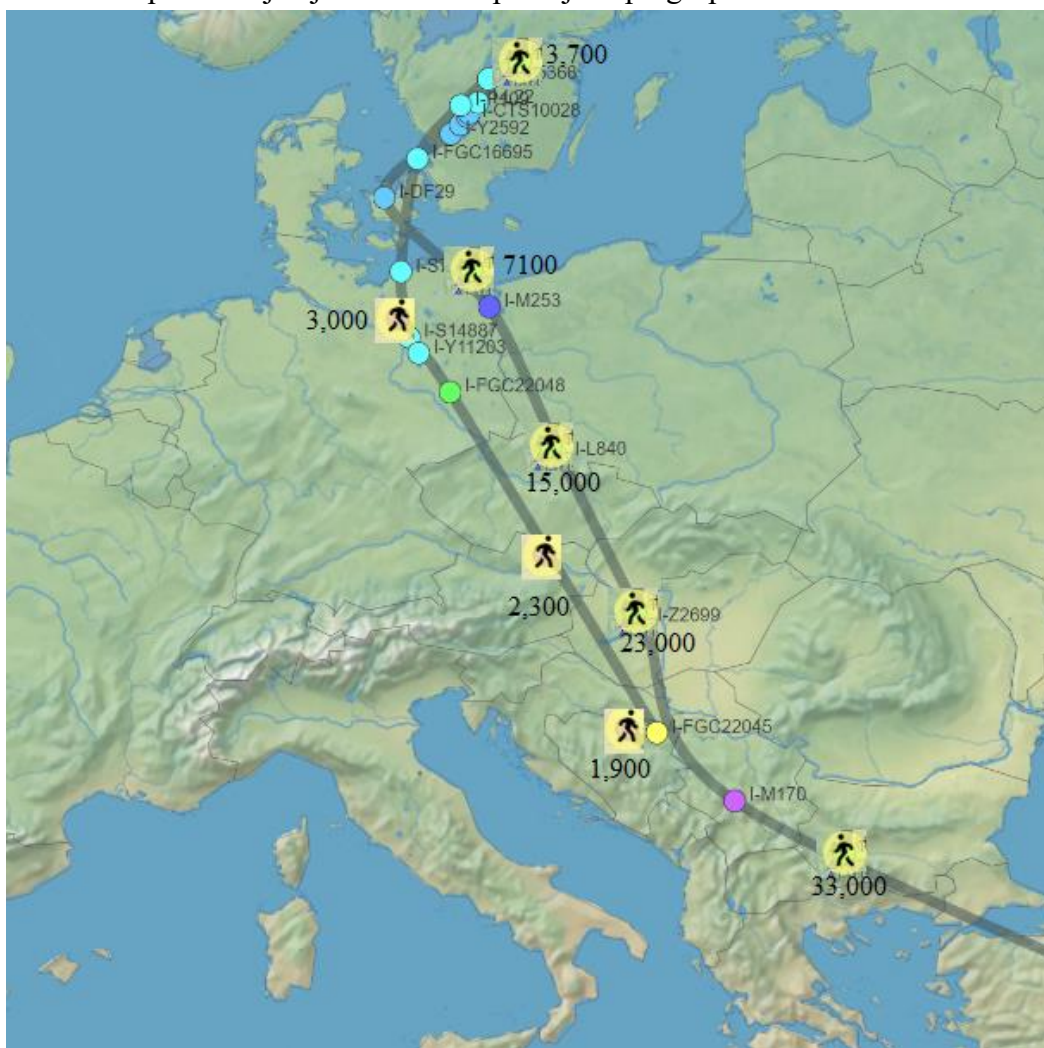
Na slici 20 predstavljena je putanja kretanja haplogrupe I1-FGC22045. Putanja kretanja ove haplogrupe vodi preko Balkana ide do Skandinavskih zemalja (oko prije 3700 godina) pa onda se ponovo vraća na Balkan gdje se i završava (prije oko 1900 godina).

Haplogrupi I1-FGC22045 pripadaju Muratovići, Žitnice/Sjenica .

Slika 19: Haplogrupa I1-FGC22045

Na slici 20 predstavljen je završni dio putanje haplogrupe I1-FGC22045.

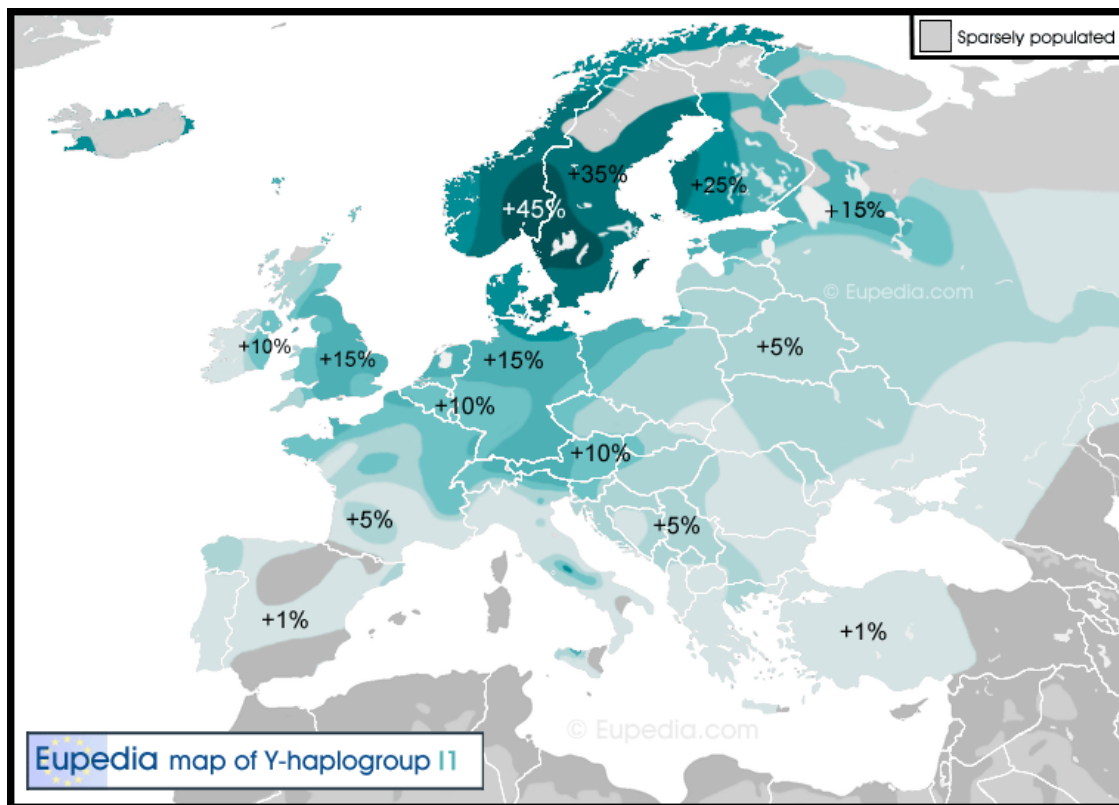

Slika 20: Haplogrupa I1-FGC22045

Geografska distribucija

Haplogrupa I1 najčešći je tip haplogrupe I u sjevernoj Europi. Nalazi se uglavnom u Skandinaviji i Finskoj, gdje obično predstavlja više od 35% Y hromosoma. Povezana s nordijskom etničkom pripadnošću, I1 se nalazi na svim mjestima koja su napala drevna germanska plemena i Vikinzi. Nakon jezgre drevne germanske civilizacije u Skandinaviji, najveće učestalosti I1 uočene su u drugim regijama germanskog govornog područja, poput Njemačke, Austrije, zatim Engleske i Škotskih nizina, koje sve imaju između 10% i 20% I1 populacije.

Haplogrupa I1 u opštini Sjenica zastupljena je samo s 2%.

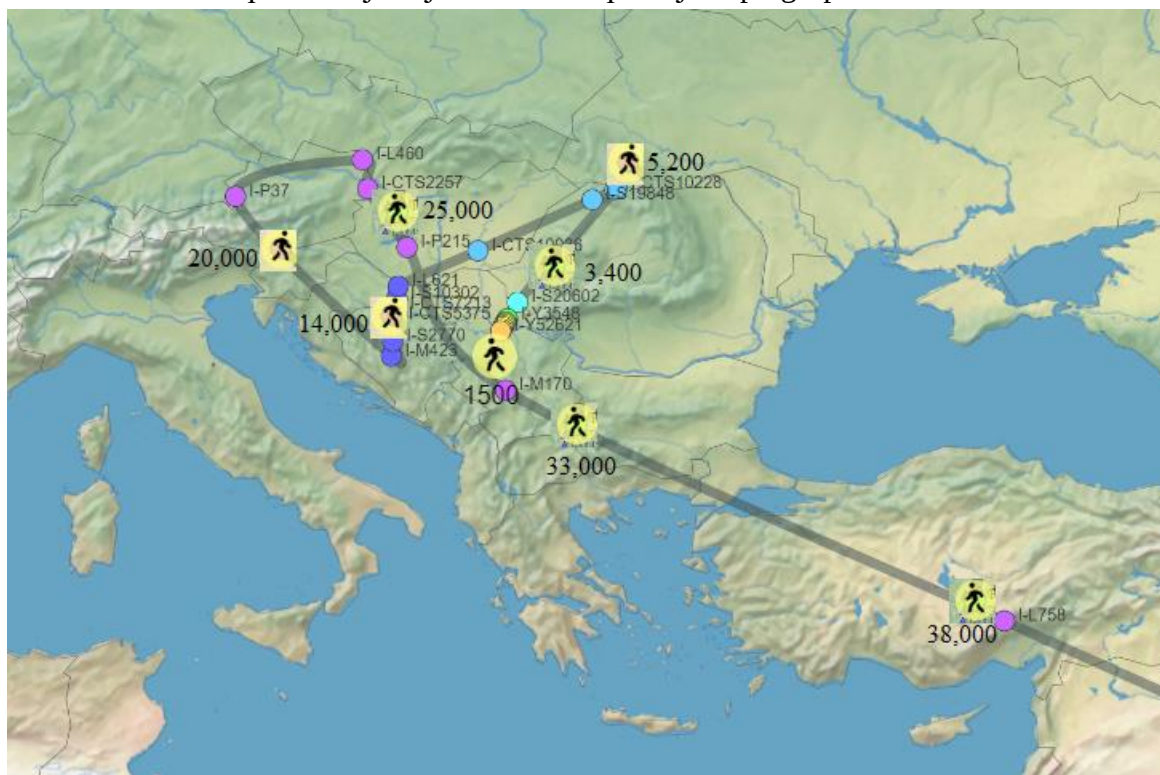

Slika 21: Rasprostranjenost haplogrupe I1

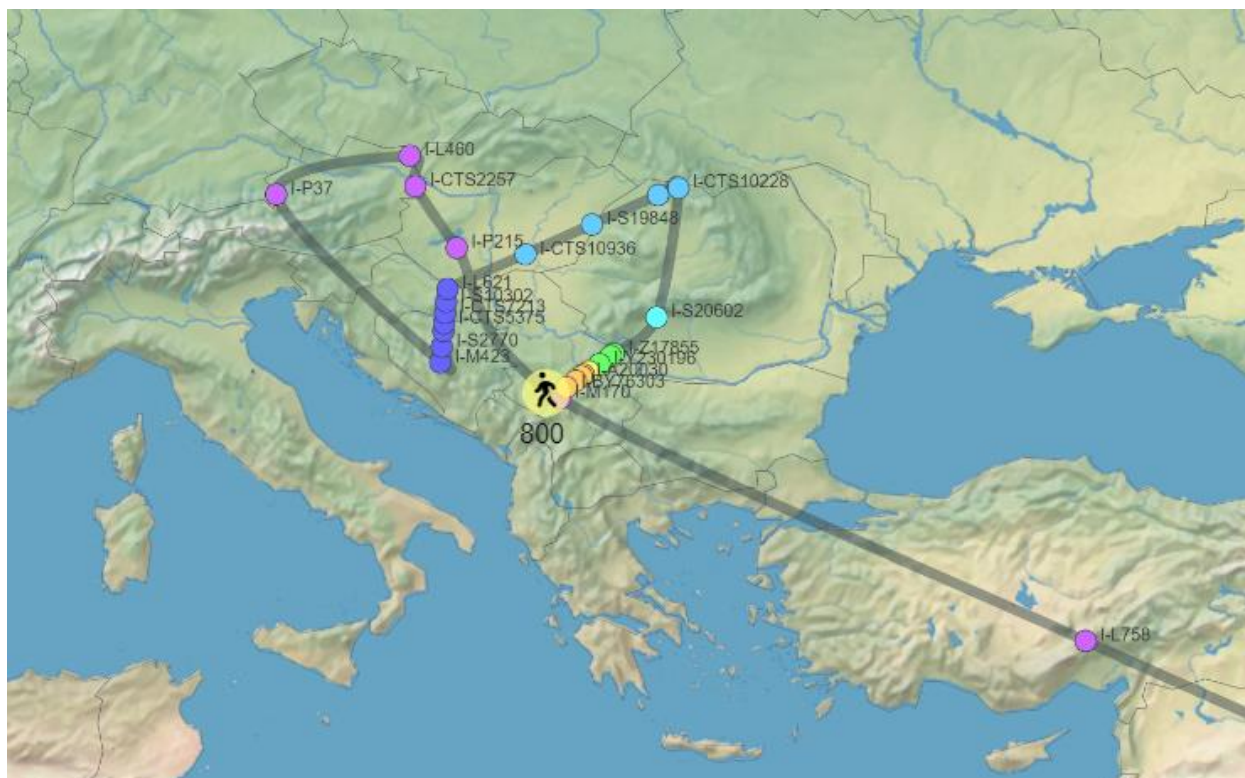
Na slici 22 predstavljena je putanja kretanja haplogrupe I-Y52621. Ovoj haplogrupi pripadaju plemena: Hamidović, Tahirović, Vejselović i Prodanović. Putanja kretanja počinje iz Afrike prije 230,000 godina a završava se prije 1500 godina na prostoru R. Srbije. To znači da ova plemena dijele zajedničkog pretka najdalje prije oko 1500 godina. Daljim restiranjem može se odrediti njihova bliža genetička distanca.

Na slici 23 predstavljena je završni dio putanje haplogrupe I-Y52621

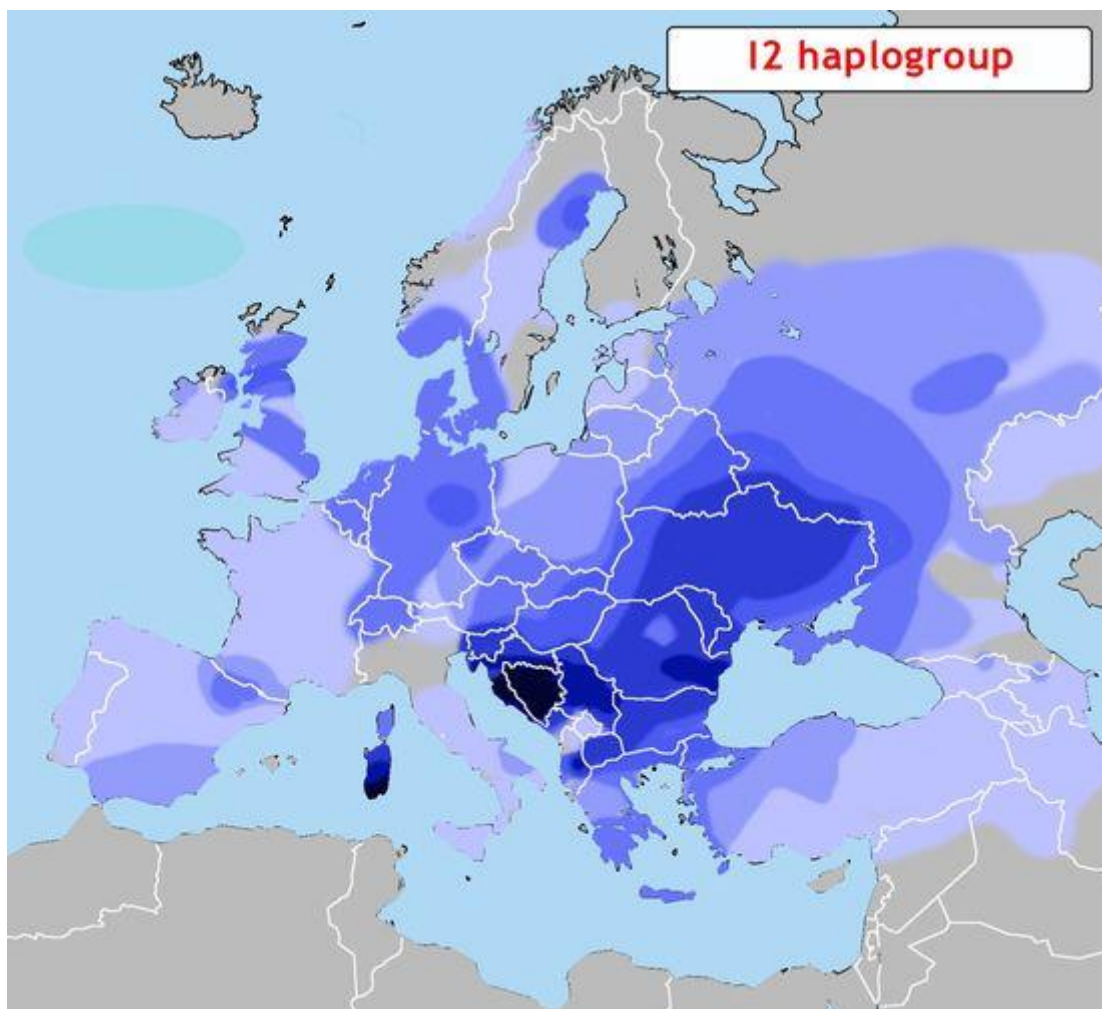

Upoređujući putanje kretanja haplogrupe I2-Y135653 s haplogrupom I-Y52621 možemo zaključiti da im se putanje podudaraju sve do prije 1500 godina kada se putanja haplogrupe I-Y52621 završava. To znači da pleme Jelić ima s plemenima Hamidović, Tahirović, Vejselović i Prodanović zajedničkog pretka najdalje prije oko 1500 godina. Putanja plemena Jelić završava se prije oko 800 godina na prostore testiranih plemena.

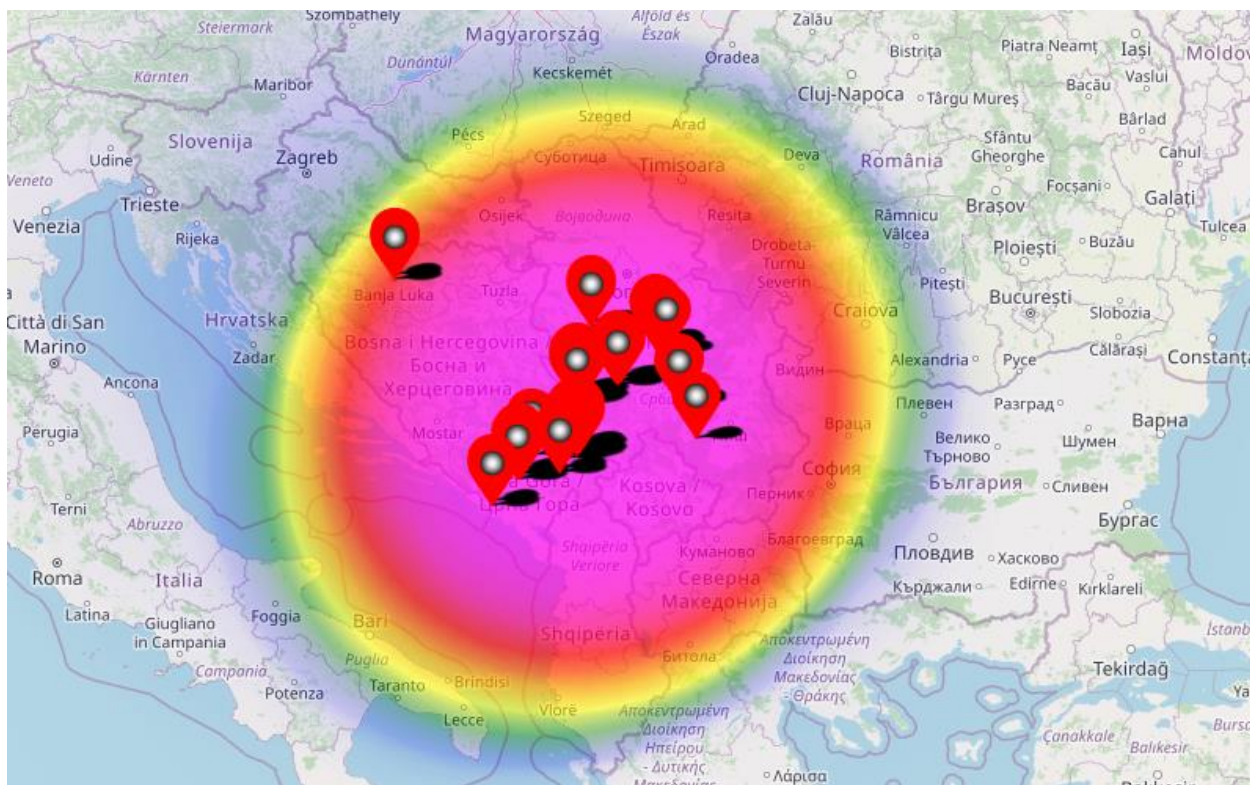
Geografska distribucija

U opštini Tutin zastupljena je s 11%.

Slika 25: Rasprostranjenost haplogrupe I2

Na slici 26 prikazana je toplinska karta haplogrupe I2-Y52621. Na slici se može vidjeti koncentracija ove haplogrupe na prostorima opštine Sjenica i njene okoline.

Slika 26: Toplinska kartza haplogrupe I2-Y52621

PODUDARANJA PLEMENA HAPLOGRUPE I2-Y52621 S OSOBAMA IZ DALJE PROŠLOSTI

Značajne veze

Značajne veze haplogrupa temelje se na izravnom testiranju DNK ili su izvedene iz testiranja rođaka.

Oliver Winchester

1810-1880. godine

Pripadnici plemena haplogrupe I2-Y52621 i Oliver Winchester dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 10.000 godina prije nove ere.

Oliver Winchester bio je zamjenik guvernera Connecticuta i osnivač firme Winchester Repeating Arms Company.

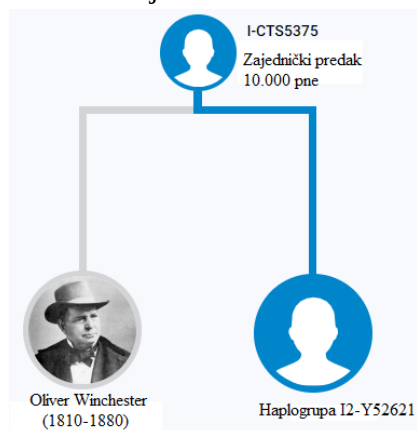
Godine 1855. Winchester je kupio financijski propali odjel Smith & Wesson.

Winchester i briljantni inženjer uspjeli su rekonstruirati problematično vatreno oružje tako da se može koristiti za njegove svježije redizajnirane patrone. Ovo poboljšanje puške i novi patroni omogućili su Winchesterovoj firmi da postane poznata.

Prva puška Winchester nazvana je "Yellow Boy" i bila je puška Model 1866. Sve veća popularnost dovela je do toga da je puška stekla reputaciju "pištolja koji je osvojio Zapad".

Oliver Winchester također se bavio politikom i služio je kao zamjenik guvernera Connecticuta od 1866. do 1867. Nakon Gusove smrti 1880., njegov sin William Wirt Winchester naslijedio je puškarsku firmu i ubrzo nakon toga umro.

Williamova udovica bila je Sarah Winchester iz Winchester Mystery House u San Joseu u Kaliforniji.

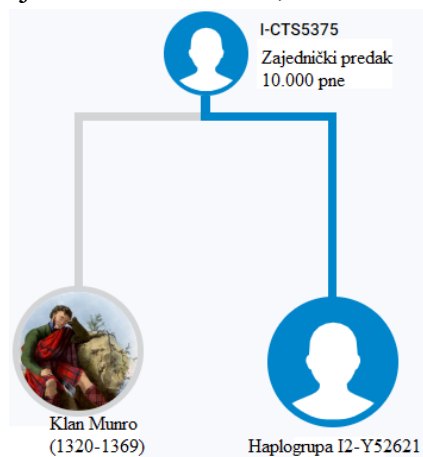
Klan Munro

1320-1369. godine

Pripadnici plemena haplogrupe I2-Y52621 i klan Munro dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 10.000 godina prije nove ere .

Usmena predaja klana Munro kaže da je osnivač klana Donald Munro došao iz sjevernog dijela Irske u planine Škotske. Prvi zabilježeni Munro bio je Robert koji je umro 1369. Ova linija sjedila je u dvorcu Foulis koji je izgrađen 1100. godine.

Munro DNK projekt potvrđuje različite Munroove loze uključujući onu iz dvorca Foulis, sjedišta klana Munro, kao i Jamesa Monroea, 5. američkog predsjednika.

Drevne veze

Evo nekih drevnih rođaka iz izravne očeve linije haplogrupe I2- Y52621 na temelju DNK testiranja arheoloških ostataka iz cijelog svijeta.

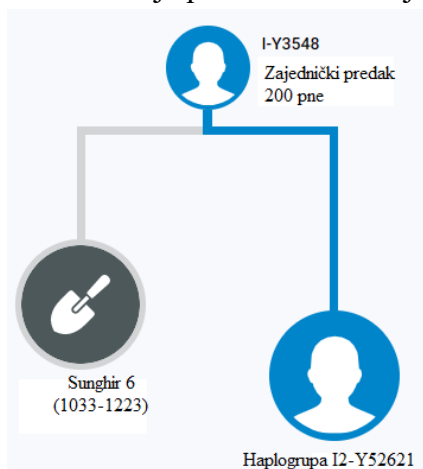
Sunghir 6

1033-1223. godine

Pripadnici plemena haplogrupe I2-Y52621 i Sunghir 6 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 200 godina prije nove ere.

Sunghir 6 bio je čovjek koji je živio između 1033. i 1223. tokom srednjeg vijeka i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao Sunghir, Vladimir, Ruska Federacija.

Bio je povezan sa srednjovjekovnom istočnoeuropskom kulturnom grupom.

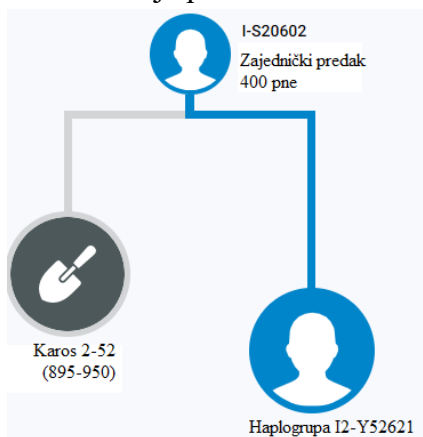
Karos 2-52

895-950. godine

Pripadnici plemena haplogrupe I2-Y52621 i Karos 2-52 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 400 godina prije nove ere.

Karos 2-52 bio je čovjek koji je živio između 895. i 950. godine tokom srednjeg vijeka i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao Lokacija 2, Karos, Mađarska.

Bio je povezan s mađarskom elitnom kulturnom skupinom.

Značajne veze

Haplogrupa I1-FGC22045

Franklin Roosevelt

1882-1945. godine

Pripadnici plemena haplogrupe I1-FGC22045 i Franklin Roosevelt dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 2450. godine prije nove ere.

Franklin Delano Roosevelt (u daljem tekstu 'FDR') rođen je u Hyde Parku u New Yorku od obitelji Jamesa Roosevelta I i Sare Ann Delano koji su bili rođaci u šestom redu. Nakon što je pohađao Sveučilište Harvard i Pravni fakultet Columbia, Franklin je radio u odvjetničkom uredu Carter Ledyard & Milburn u njihovom pomorskom pravnom odjelu.

Godine 1921. Franklin se razbolio i dijagnosticirano mu je ono za što se vjerovalo da je dječja paraliza, zbog čega je ostao paraliziran od struka prema dolje. Njegovo stanje malo je spriječilo njegovu želju i ambiciju.

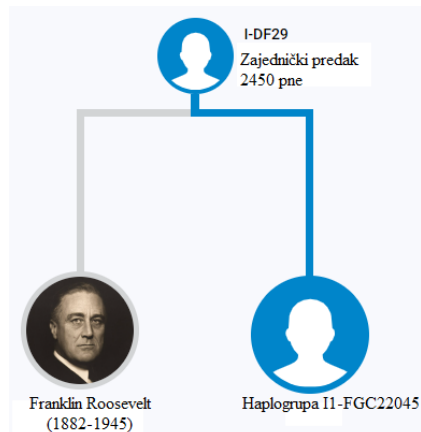
Roosevelt je služio kao senator države New York i kao pomoćnik ministra mornarice, bio je potpredsjednički kandidat i bio je guverner države New York. Služio je kao predsjednik Sjedinjenih Država počevši od 1933. u 3 uzastopna mandata, što ga čini jedinim predsjednikom u Sjedinjenim Državama koji je to ikada učinio.

Njegov prvi predsjednički mandat bio je tokom Velike depresije, a njegovi sveobuhvatni programi koji se često nazivaju "New Deals" pomogli su pružiti olakšanje Amerikancima koji su bili pogođeni slomom tržišta.

Roosevelt je 1935. potpisao Zakon o socijalnom osiguranju koji je promijenio život.

FDR je često koristio radio "Fireside Chats" za komunikaciju s nacijom i bio je prvi američki predsjednik kojeg je emitirala televizija.

Roosevelt je ponovno izabran za četvrti mandat 1944., ali je preminuo manje od 3 mjeseca nakon što je postao predsjednik.

Lav Tolstoj

1828-1910. godine

Pripadnici plemena haplogrupe I1-FGC22045 i Lav Tolstoj dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio otprilike oko 2450. godine prije nove ere.

Ruski pisac grof Lav Nikolajevič Tolstoj, poznat kao Lav Tolstoj, rođen je u privilegiranoj ruskoj kraljevskoj porodici. Roditelji su mu umrli dok je bio dijete.

Tolstoj je bio loš učenik i opisivan je kao nevoljan ili nesposoban učiti. Na kraju je napustio studije, a u 24. godini počeo je pisati autobiografski roman o svom djetinjstvu 1852. godine.

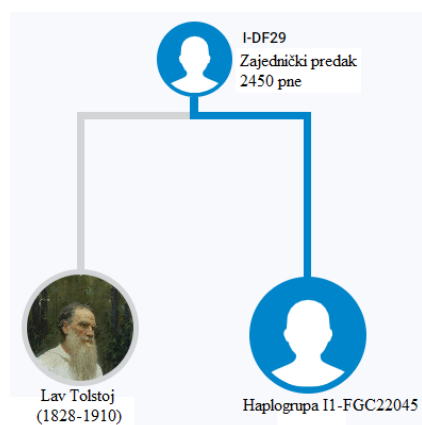
Tolstoj se pridružio vojsci gdje su ga djela i posljedice rata promijenile za cijeli život, posebno nakon što je svjedočio javnom pogubljenju 1857. u Francuskoj, što je učvrstilo njegovu predanost i cjeloživotnu posvećenost pacifizmu. Susret s Victorom Hugoom, koji je nedavno završio Jadnike, uticao je na Tolstojev razvoj kao pisca.

Tolstoj je u svijetu poznat kao jedan od najtalentiranijih svjetskih autora. Vjerojatno je najpoznatiji po Ratu i miru, koji je napisao 1869. Njegova karijera trajala je pet desetljeća i uključivala je Anu Karenjinu iz 1878. i Ispovijest koju je napisao 1882. usred osobne i moralne krize.

Njegova knjiga The Kingdom of God is Within You iz 1884. uticala je i nadahnula pacifiste Mahatmu Gandhija i Martina Luthera Kinga Jr., a nakon nje uslijedilo je Resurrection 1899. godine.

Tolstoj je bio nominiran za Nobelovu nagradu za književnost 1902., 1903., 1904., 1905. i 1906. Osim toga, bio je nominiran za Nobelovu nagradu za mir 1901., 1902. i 1909.; međutim, nikada nije dobio niti jednu nagradu.

Tolstoj je preminuo 1910., čime je izgubio priliku da dobije željenu Nobelovu nagradu s obzirom na to da se nijedna ne dodjeljuje posthumno.

Na slici 27 predstavljene su putanje kretanja haplogrupa I1-FGC22045 i I2-Y135653. Puna linija predstavlja kretanje haplogrupe I1-FGC22045 a isprekidana linija predstavlja kretanje haplogrupe I2-Y135653. Ove dvije podgrane (I1 i I2) imale su zajedničku putanju do prije oko 27,000 godina i pripadale su predačkoj haplogrupi I.

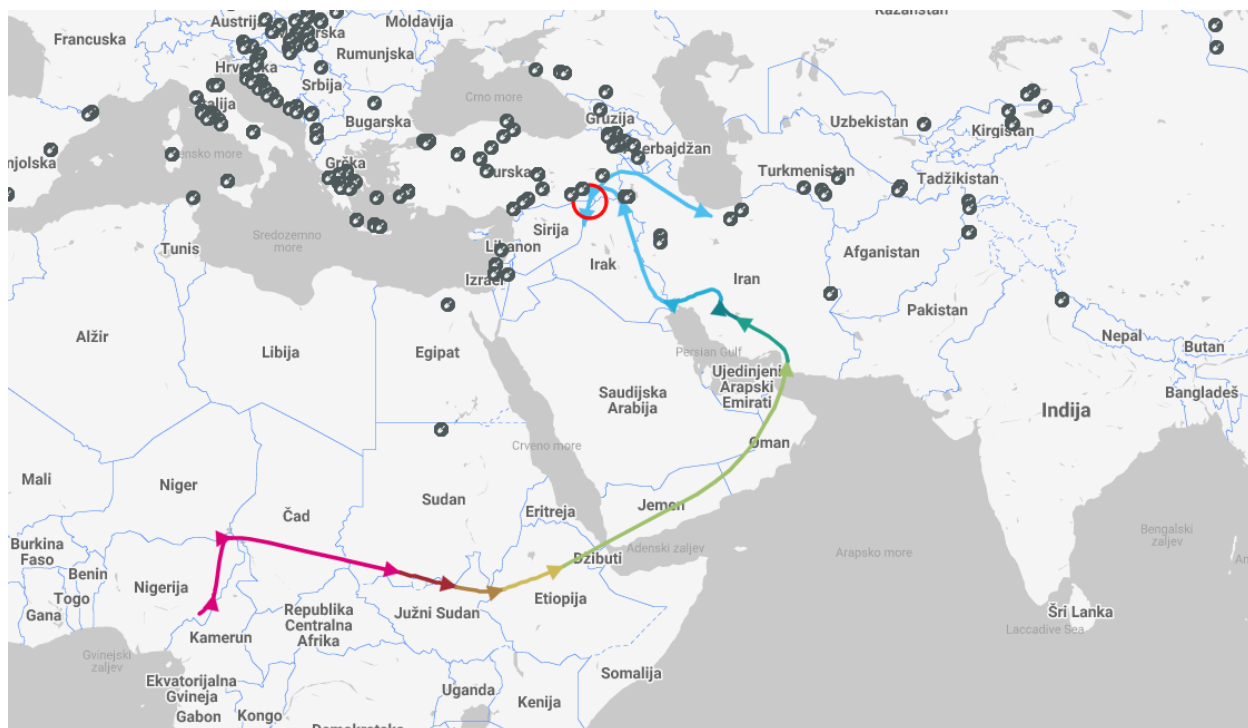
Slika 27: Putanje kretanja haplogrupa I1-FGC22045 i I2-Y135653

Haplogrupa J

Haplogrupa J je nastala prije otprilike 48.000 godina. Pretpostavlja se da je nastala u zapadnoj Aziji a u Evropi je prisutna u vidu haplogrupa J1 i J2. Haplogrupa J1 je u Evropu došla preko Anadolije tokom neolitičke ekspanzije. Haplogrupa J2 nastala je na Bliskom istoku prije nekih 15 do 20.000 godina. Za razliku od haplogrupe J1, njeno širenje Evropom ne povezuje se isključivo s neolitičkim farmerima nego više s neolitičkim lovcima i skupljačima, koji su u ranijim migracijama dosegli evropski kontinent.

Migracijska karta

Ovdje prikazujemo (slika 28) procijenjenu migracijsku rutu od Y-Adama do predačke haplogrupe J-M172 (procjenjuje se na 25.000 godina pr.n.e.) i njegovih potomaka pronađenih u drevnoj DNK iz arheoloških ostataka.

Slika 28: Migracijska karta haplogrupe J-M172

Na slici 29 predstavljena je putanja kretanja haplogrupe J2-PH1751. Ovoj haplogrupi pripadaju Mešići iz Raždaginje/Sjenica. Putanja kretanja počinje prije 230.000 godina na prostorima Afrike i završava se prije 1600 godina na prostorima R. Srbije i R. Crne Gore.

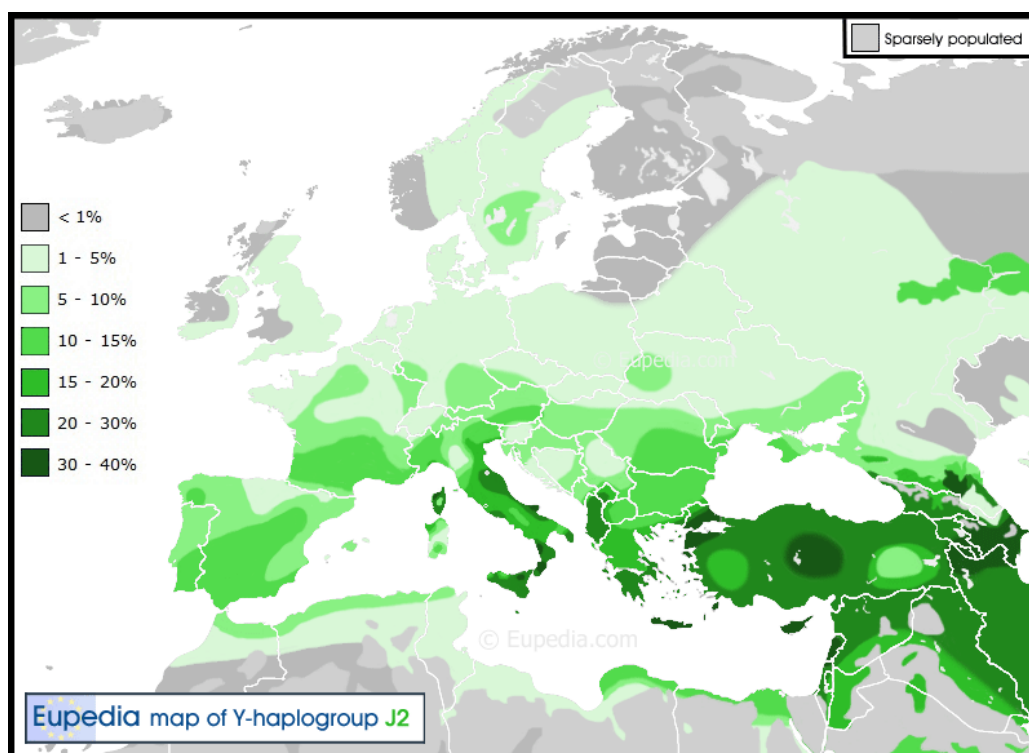
Slika 29: Putanja kretanja haplogrupe J2-PH1751

Geografska distribucija

Najveća učestalost J2 u svijetu nalazi se među Ingušima (88% muških loza) i Čečenima (56%) na sjeveroistočnom Kavkazu. Međutim, dagestanski narodi (Dargini, Lezgini, Avari) pretežno pripadaju haploskupini J1 (84% među Darginima) i gotovo potpuno nemaju J2 loze. Druge visoke učestalosti haplogrupe J2 nalaze se u mnogim drugim populacijama bijele rase, uključujući Azere (30%), Gruzijce (27%), Kumike (25%) i Armence (22%).

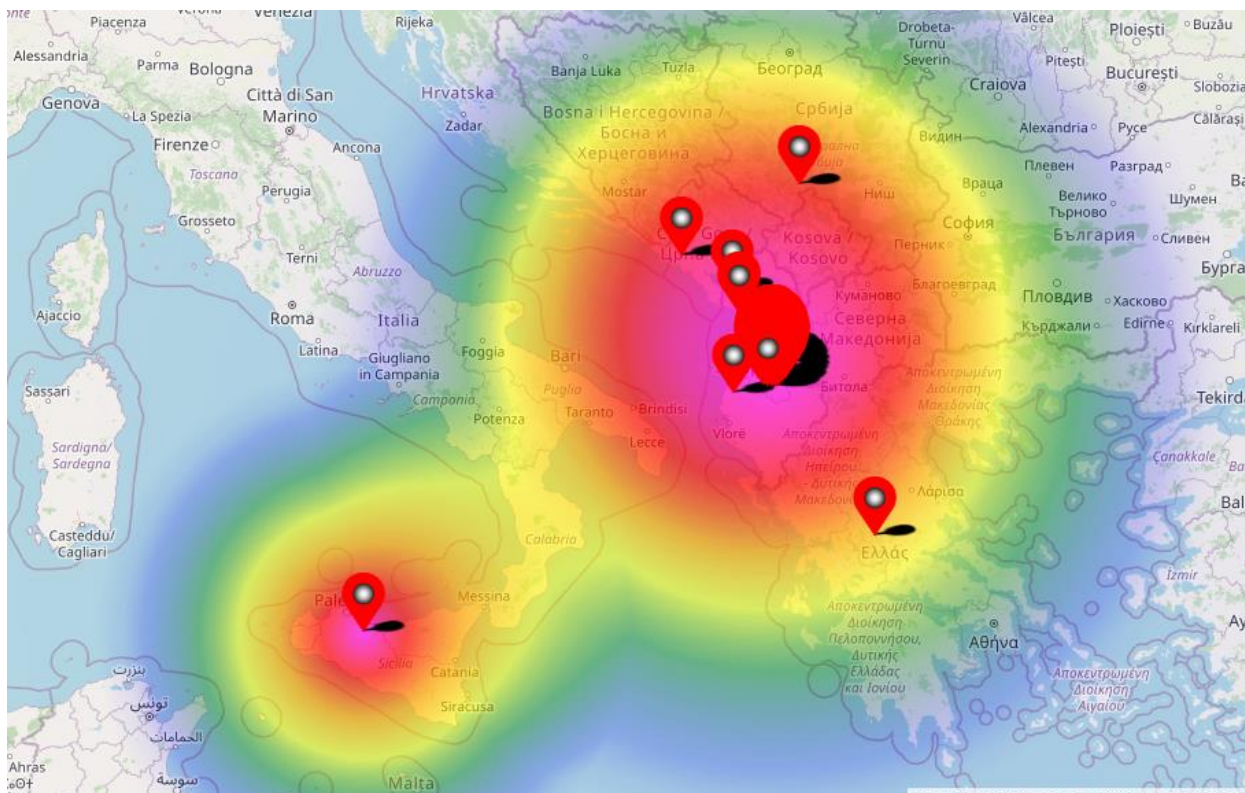
Haplogrupa J2 u opštini Sjenica prisutna je 13%.

Na slici 30 prikazana je rasprostranjenost haplogrupe J2.

Slika 30: Rasprostranjenost haplogrupe J2

Na slici 31 može se vidjeti da je haplogrupa J2-PH1751 zastupljena u velikoj koncentraciji na prostorima Srbije, Crne Gore i Kosova a i na prostorima na jugu Italije.

Slika 31: Toplinska karta haplogrupe J2-PH1751

PODUDARANJA PLEMENA HAPLOGRUPE J2-PH1751 S OSOBAMA IZ DALJE PROŠLOSTI

Drevne veze

Evo nekih drevnih rođaka iz izravne očeve linije za haplogrupu J2-PH1751 na temelju DNK testiranja arheoloških ostataka iz cijelog svijeta.

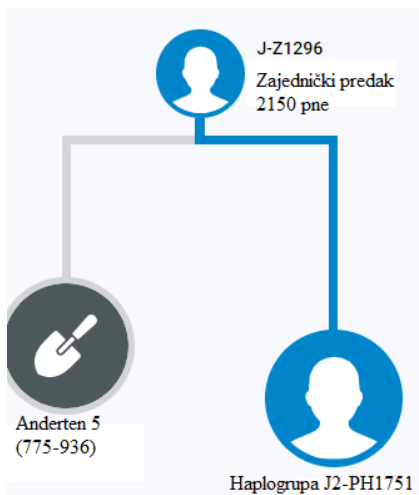
Anderten 5

775-936

Plemena haplogrupe J2-PH1751 i Anderten 5 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio otprilike oko 2150. Prije nove ere.

Anderten 5 bio je čovjek koji je živio između 775. i 936. godine tokom srednjeg vijeka i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao Hannover-Anderten, Donja Saska, Njemačka.

Bio je povezan s kulturnom skupinom Srednjovjekovne Njemačke.

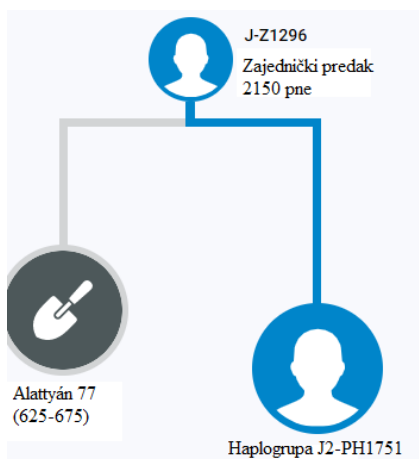
Alattyán 77

625-675. godine

Plemena haplogrupe J2-PH1751 i Alattyán 77 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio otprilike oko 2150. godina prije nove ere.

Alattyán 77 bio je čovjek koji je živio između 625. i 675. godine tokom srednjeg vijeka i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao Tulát, Alattyán, Mađarska.

Bio je povezan s ranoavarskom kulturnom skupinom.

Značajne veze

Značajne veze haplogrupa temelje se na izravnom DNK testiranju ili se izvode iz testiranja rođaka.

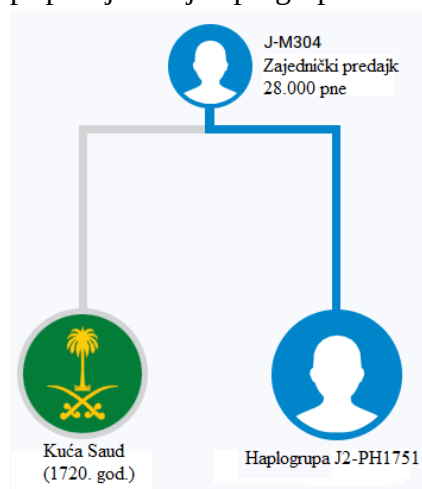
Kuća Sauda

1720. godine

Plemena haplogrupe J2-PH1751 i i kuća Saud dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 28.000 godina prije nove ere.

Kuća Saud (arapski: آل سعود), vladajuća kraljevska porodica Saudijske Arabije, sastoji se od potomaka Muhammada bin Sauda (1687–1765), osnivača Prvog saudijskog državnog emirata Diriyah, i njegove braće. Međutim, vladajuću frakciju porodice prvenstveno vode potomci Abdulaziza bin Abdul Rahmana, koji je moderni utemeljitelj Saudijske Arabije. Najutjecajniji položaj u kraljevskoj porodici je kralj Saudijske Arabije koji je apsolutni monarh.

Za nekoliko članova kuće Saud, koji potiču od Muhammada bin Sauda, potvrđeno je da pripadaju ovoj haplogrupi.

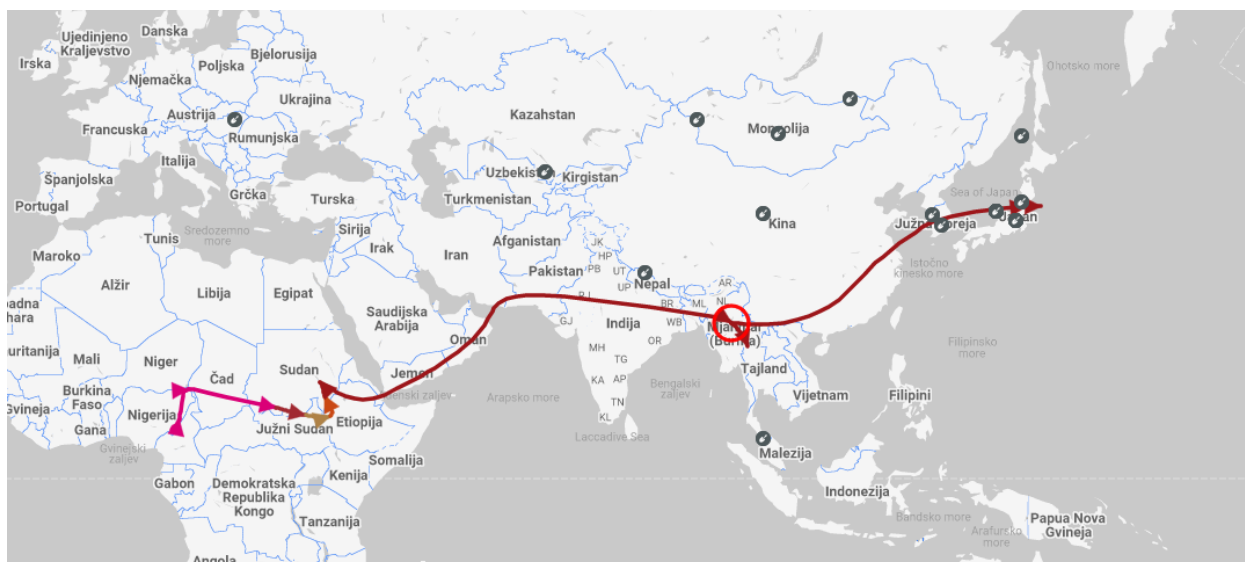

Haplogrupa D

Haplogrupa D je je proistekla iz nešto šire haplogrupe DE tako da joj je u genetskom smislu najbliža haplogrupa E. Iako je haplogrupa E tipična afrička haplogrupa, još nije jasno gdje su se iz opšte haplogrupe DE razdvojile E i D, naročito ako imamo u vidu da je haplogrupa D prisutna isključivo u Aziji. Danas je haplogrupa D prisutna u Burmi, jugozapadnoj Kini, Tibetu, Andamanskim ostrvima i Japanu sa tačno razdvojenim podgrupama čije zajedničko porijeklo seže u daleku prošlost.

PORIJEKLO I MIGRACIJE: Nastala prije 50 000 godina u Aziji. Pretpostavlja se da je bila dio obalske migracije prvih ljudskih iseljenika iz Afrike koji je išao obalom Arabije do Indije i dalje na istok. Interesantno je da je nema u Indiji. Iako genetski bliža haplogrupi E izgleda da se u migracijama haplogrupa D kretala najviše sa haplogrupom C. Te dvije haplogrupe predstavljaju ujedno prve ljudske naseljenike u istočnoj Aziji. Sva je prilika da se haplogrupa D od Andamanskih ostrva i Burme širila na sjever prema Tibetu.

Na lici 32 prikazana je procijenjena migracijska ruta od Y-Adama do predačke haplogrupe D-M174 (procjenjuje se na 44.000 prije nove ere) i njegovih potomaka pronađenih u drevnoj DNK iz arheoloških ostataka.

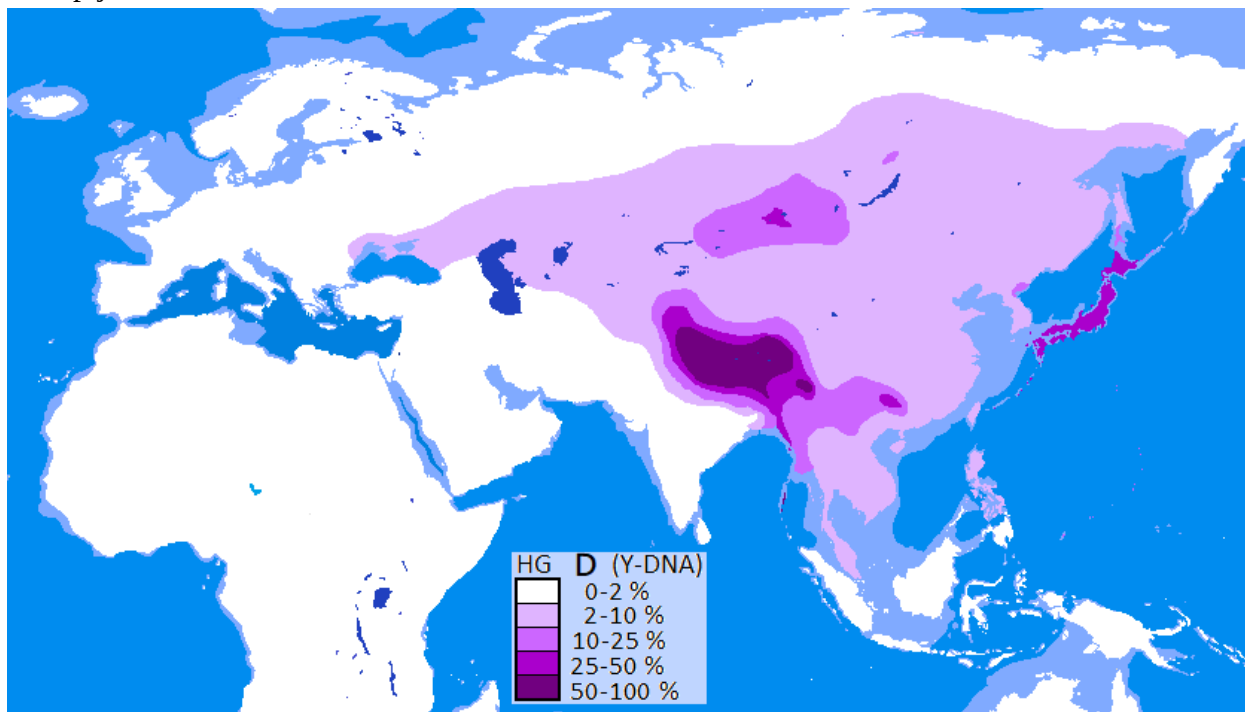

Slika 32: Migracijsku rutu od Y-Adama do predačke haplogrupe D-M174

Distribucija Y-DNA haplogrupe D

Haplogrupa D se nalazi u niskoj učestalosti među stanovnicima istočne i srednje Azije, dok Japanci imaju srednju učestalost od 25% do 35%. Altajci, uz ostale turkofone narode, imaju nisku do srednju učestalost, u rasponu od 2% do 16%.

Haplogrupi D pripadaju plemena Čatović i Mujagić. U opštini Sjenica ova haplogrupa je zastupljena s 3%.

Slika 33: Rasprostranjenost haplogrupe D

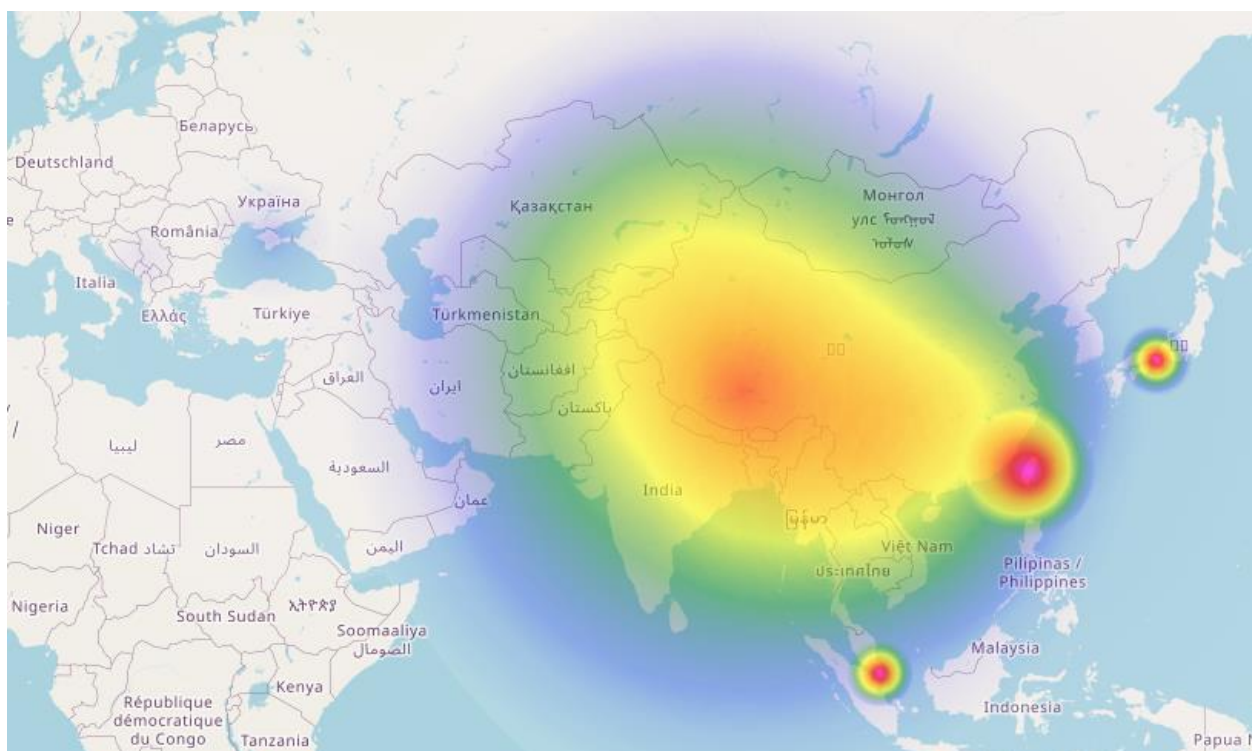
Na slici 34 prikazana je putanja kretanja haplogrupe D-Y15407. Putanja ove haplogrupe ide od Afrike preko Saudijske Arabije, Indije i Kine sve do prije 55.000 godina a onda se putanja

počinje kretati prema destinaciji testiranog Čatovića iz Sjenice. Putanja se završava prije oko 45,000 godina na prostorima Kine. Da bi nas putanja kretanja dovela do prostora Sjenice treba uraditi dodatne DNK testove.

Slika 34: Putanja kretanja haplogrupe D-Y15407

Na slici 35 prikazana je toplinska karta haplogrupe D-Y15407. Ova haplogrupa prisutna je u Kini, Indiji i nekim drugim dalekim zemljama. Tek daljim DNK testiranjem možemo otkriti nove podgrane haplogrupe D koje će nas dovesti na prostore Republike Srbije.

Slika 35: Toplinska karta haplogrupe D-Y15407

PODUDARANJA PLEMENA HAPLOGRUPE D-Y15407 S OSOBAMA IZ DALJE PROŠLOSTI

Značajne veze

Haplogrupa D-Y15407

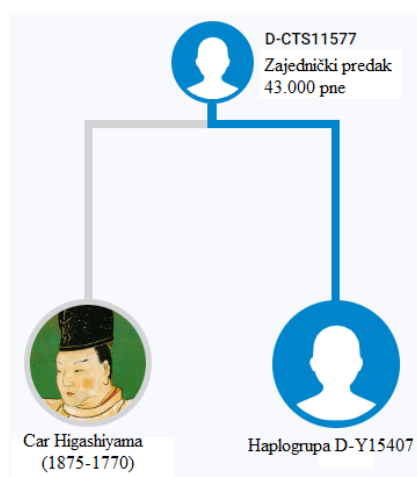
Car Higashiyama

1675-1710. godine

Pripadnici plemena haplogrupe D-Y15407 i car Higashiyama dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 43.000 godina prije nove ere .

Prema japanskom tradicionalnom redu nasljeđivanja, car Higashiyama (東山天皇, Higashiyama-tennō) bio je 113. car Japana. Njegova vladavina trajala je od 1687. do abdikacije 1709., što je odgovaralo Genroku dobu.

Njegova haplogrupa izvedena je iz rezultata DNK testova potomaka japanske kraljevske porpodice koji su se sami prijavili u projektu Samurai DNA.

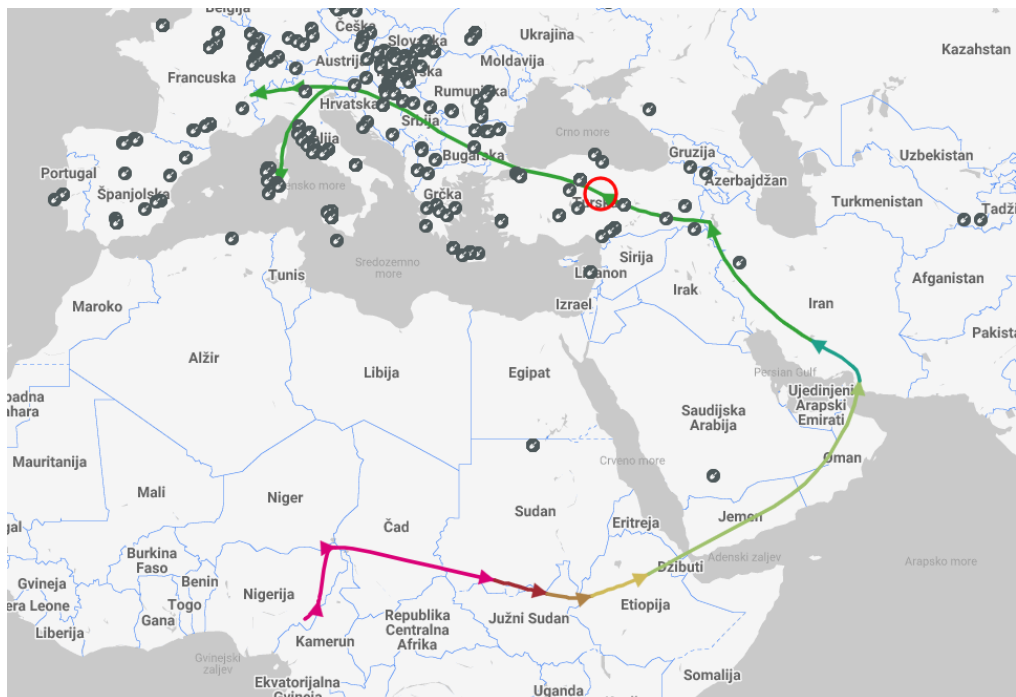
Haplogrupa G

Smatra se da je haplogrupa G nastala prije 30.000 godina na području Kavkaza, istočne Turske, sjevernog Iraka, zapadnog Irana. Veoma rano, već oko 8.000 godina p.n.e, pripadnici haplogrupe G su ušli u Evropu noseći sa sobom tehnike obrade zemlje i biće prvi nosioci neolitske revolucije u Evropi.

Haplogrupi G- L1259 pripada pleme Ujkanović, Draževići/Sjenica.

Na slici 36 prikazana je procijenjena migracijsku ruta od Y-Adama do predačke haplogrupe G-P15 (procjenjuje se na 16.000 pr.n.e.) i njegovih potomaka pronađenih u drevnoj DNK iz arheoloških ostataka.

Haplogrupa G u opštini Sjenica zastupljena je 2%.

Slika 36: Putanja kretanja haplogrupe G-P15

Na slici 37 prikazana je putanja kretanja haplogrupe G-L1259. Zato što je testiran mali broj markera putanja kretanja se završava prije oko 18.000 godina daleko od destinacije testiranog plemena. Potrebno je uraditi dodatne DNK testove.

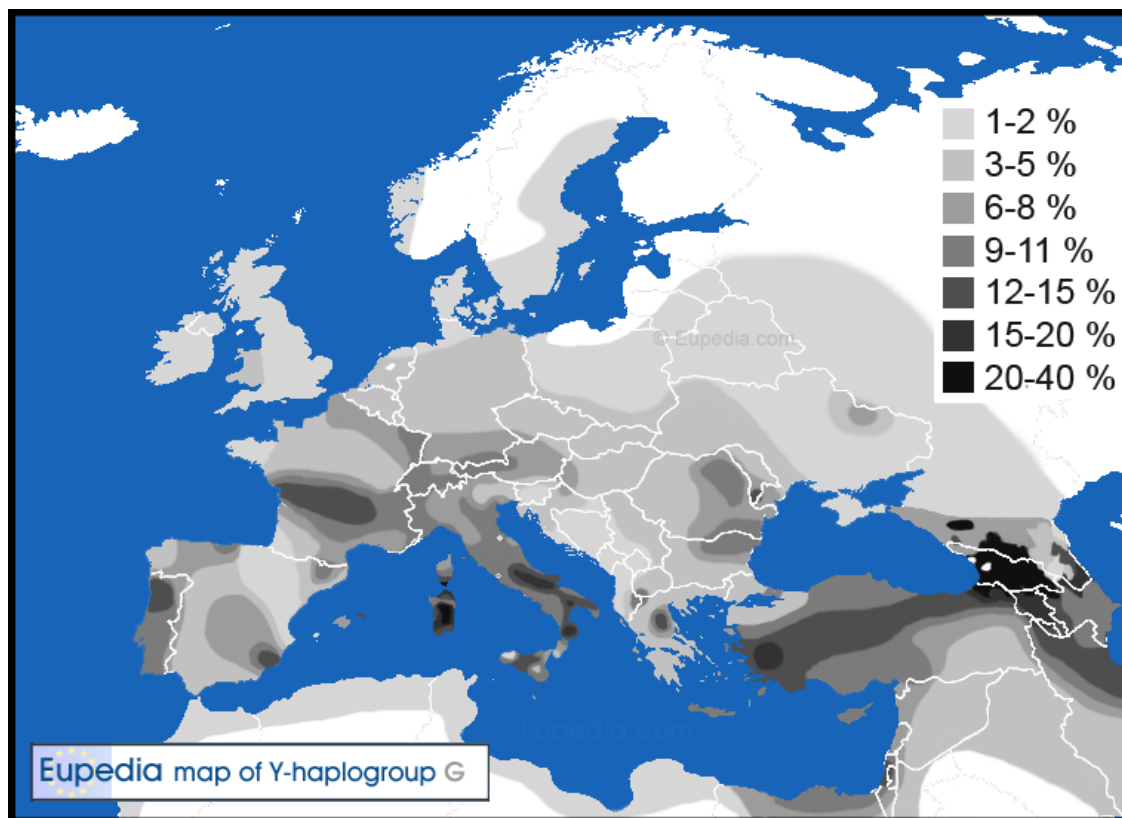
Slika 37: Putanja kretanja haplogrupe G-L1259

Geografska distribucija

Danas se haplogrupa G nalazi sve od zapadne Europe i sjeverozapadne Afrike do središnje Azije, Indije i istočne Afrike, iako posvuda u niskim učestalostima (između 1 i 10% stanovništva). Jedina iznimka su područje Kavkaza, središnja i južna Italija i Sardinija, gdje se učestalosti obično kreću od 15% do 30% muških loza.

U opštini Sjenica haplogrupa G zastupljena je s 2%.

Na slici 38 prikazana je rasprostranjenost haplogrupe G.

Slika 38: Rasprostranjenost haplogrupe G

PODUDARANJA PLEMENA HAPLOGRUPE G-L1259 S OSOBAMA IZ DALJE PROŠLOSTI

Značajne veze

Richard III od Engleske

1452-1485. godine

Plemena haplogrupe G-L1259 i Richard III od Engleske dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 24.000 godina prije nove ere.

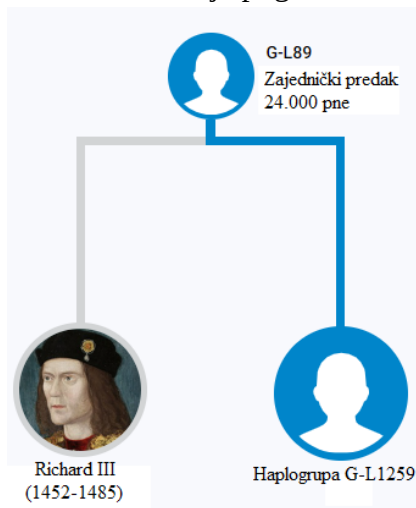
Richard III bio je kralj Engleske i gospodar Irske samo dvije godine od 1483. do smrti 1485.

Na prijestolje je došao pod oblakom sumnje. Maloljetni sin njegova brata, Edward, pripremao se za krunisanje za kralja kada je brak Edwardova brata posthumno proglašen bigamnim i njegovi potomci iz tog braka više nisu bili kvalificirani za uspon na prijestolje.

Njegova dva sina postali su zloglasni "Prinčevi u Toweru", zatvoreni u londonskom Toweru i nikad ih više nisu vidjeli. Pričalo se da je Richard naručio njihova ubistva.

Richard nije najpoznatiji po onome što se dogodilo tokom njegova života, već zbog okolnosti vezanih uz njegovu smrt, pokop i kasniju ekshumaciju.

Richard je poginuo u bitci blizu Leicestershirea i pokopan je bez ceremonije.

Drevne veze

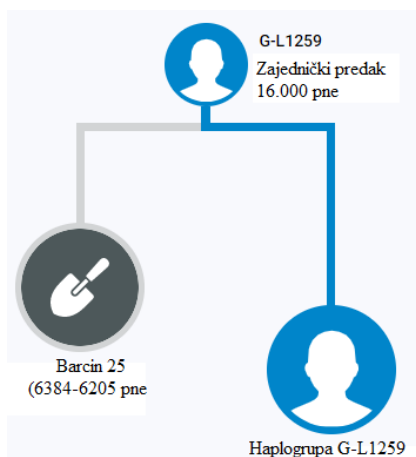
Barčin 25

6384-6205. p.n.e.

Plemena haplogrupe G-L1259 i Barcin 25 dijele zajedničkog pretka po očevoj liniji koji je živio oko 16.000 godina prije nove ere.

Barcin 25 bio je čovjek koji je živio između 6384. i 6205. godine prije nove ere tokom srednjeg neolitika i pronađen je u regiji koja je danas poznata kao Barcin, pokrajina Bursa, Turska.

Bio je povezan s neolitskom kulturnom skupinom Anatolije.

ZAJEDNIČKE PUTANJE KRETANJA

Na slici 39 prikazane su putanje kretanja haplogrupa - R1b-FT140430, R1a-CTS3402, E-BY165837, J2-PH1751, I1-FGC22045, I2-Y52621, D-Y15407 i G-L1259. Zajednička putanja svih prikazanih haplogrupa je do dolaska na prostore Crvenog mora i države Džibuti prije oko 75.000 godina kada se izdvaja haplogrupa E i D. Ostale haplogrupe nastavljaju zajednički put do prije oko 48.000 hiljada godina kada se na prostorima Kuvajta izdvaja haplogrupa J2, I1, I2 i G. Zajednička putanja haplogrupa R1b-Y82919, R1a-BY169316 je sve do prije oko 25.000 godina kada dolazi do njihovog razdvajanja. Većina ovih putanja završava se na prostorima Srbije i Crne Gore. Putanja haplogrupe D se podudara s putanjom haplogrupe E do prije oko 60.000 godina kada se izdvaja haplogrupa D i ide najprije prema Kini pa onda počinje da se kreće u smjeru Evrope.

Slika 39: Putanje kretanja svih haplogrupa koje pripadaju plemenima opštine Sjenica

ZAKLJUČAK

Arheološkim istraživanjima koja su izvršena u sjeničkom kraju dobijeni su podaci na osnovu kojih se se došlo do saznanja da su sjenički kraj prije tri hiljade godina naseljavali Dardanci i da je to najstarije poznato stanovništvo koje je tu živjelo. Njih su, dolazeći sa sjeverozapada, potisli Autarijati, ilirsko pleme, pa su oni bili stanovnici sjeničkog prostora sve do dolaska Rimljana, odnosno do III vijeka. Njihova dalja sudbina veoma je neizvjesna. To znači da se ne zna šta je bilo sa njima pod Rimljanima, da li, u kom broju, kako i gdje su se očuvali i da li su tu sačekali slavensku ekspanziju u VII stoljeću. O tome se može samo pretpostavljati pa reći da je dio tog stanovništva, više neromanizaovanog, a manje romanizovanog, ostao i da su ga Slaveni zatekli. Na taj zaljučak upućuje nas brdsko-planinski karakter Sjeničke visoravni i njena teška pristupačnost.

Vrlo je zanimljivo kasnoantičko i ranosrednjovjekovno utvrđenje Velika Gradina u selu Vrsenicama, na samom obodu prostranog Sjeničkog polja. Kasnoantičko utvrđenje je postojalo negdje u periodu od IV do VI stoljeća, a na njegovim ruinama je kasnije, najvjerovatnije tokom IX-X stoljeća nastalo ranosrednjovjekovno utvrđenje. Očuvani su ostaci utvrđenja na istočnoj, južnoj i zapadnoj strani, dok na sjevernoj strani se nalazi litica na kojoj tragovi bedema nisu mogli da se očuvaju. Na najpristupačnijoj južnoj strani se nalazila kula (4,50 x 4,80 m). Utvrđenje je imalo nepravilan elipsast oblik.. Po mišljenju Dragice Premović – Aleksić moguće je da se tu nalazio jedan od prvih srpskih gradova, moguće i Destenikon koji pominje Konstantin Porfirogenit.

LITERATURA

Damir Marjanović, Dragan Primorac i Salamedin Mesihović, Peci u nama, Mladenska knjiga, Sarajevo, 2019.

Fehim Ličina, Azra Ličina Sinanović, Genetičko porijeklo bratstva Ličina, Podgorica 2017.

Bošnjački DNK projekat, <https://bosniakdna.com/>

Srpski DNK projekat, <https://dnk.poreklo.rs/DNK-projekat/>

<http://scaledinnovation.com/gg/snpTracker.html>

<https://phylogeographer.com/scripts/heatmap.php>

[http://www.jdvsite.com/snptree/...](http://www.jdvsite.com/snptree/)

<https://bit.ly/3eFIpNV>